

Verslag van de vergadering van de Statencommissie Ruimte, Groen en Water van 26 november 2018

Voorzitters:

mw. drs. A. Dekker (vanaf agendapunt 3)
R. van Reenen

Aanwezig:

mw. drs. M.W.J. Maasdam (gedeputeerde), mw. A.M.A. Pennarts (gedeputeerde), mw. E.J. Broere-Kaal (PVV), mw. H. Chidi (D66), H. van Deún (PVV), mw. drs. N. Eijsbroek (VVD), drs. J. Germs (VVD), mw. J.A. Godschalx, drs. C. de Heer (ChristenUnie), mw. W.M.M. Hoek (50PLUS), mw. H.J. Keller (PvdD), mw. T. Koelewijn (CDA), mw. M.I. Kolthof (CDA), mw. drs. E. Kotkamp (GroenLinks), S. Kraaijeveld MA (D66), P.C. Kroon MSc (GroenLinks), drs. C. de Kruijf (PvdA), P.A. van Leeuwen (SGP), ir. R.G.H. van Muilekom (PvdA), mw. M.G. Noordenbos (SP), P.D. Overkleeft (D66), mw. A.M. Poppe (SP), A.J. Schaddelee (ChristenUnie), W. van der Steeg (PvdD) en D. Vlastuin (SGP)

Van ambtelijke zijde aanwezig:

mw. M.L. Engelsman (griffier) en mw. M.J. Strijbos-Vermeulen (verslag)

1. OPENING EN ALGEMEEN

1.1 Opening

De voorzitter, de heer Van Reenen, opent de vergadering en heet de aanwezigen welkom.

1.2 Vaststellen agenda

Gedeputeerde Van den Berg is afwezig in verband met een uitvaart. Gedeputeerde Maasdam zal hem vervangen.

Gedeputeerde Pennarts zal de vergadering eerder verlaten, zij heeft verplichtingen elders. Daarom is het onderdeel Water in de agenda naar voren gehaald.

De heer De Kruijf laat weten dat de heer Van Muilekom wat verlaat is.

De agenda wordt conform vastgesteld.

1.3 Mededelingen

Gedeputeerde Maasdam deelt mee dat van twee regiodeals de bijdragen van het Rijk bekend zijn geworden. Regio FoodValley ontvangt een bedrag van 20 miljoen euro en regio Groene Hart een bedrag van 10 miljoen euro. Het zijn provinciegrensoverschrijdende regio's waar, samen met het Rijk, hard gewerkt wordt richting een echte regiodeal. De commissie wordt op de hoogte gehouden.

De voorzitter vindt dit een felicitatie waard.

Gedeputeerde Pennarts memoreert dat in de vorige vergadering over de rapportages waterkwaliteit is gesproken. De provinciale waterrapportage werd tot haar spijt niet opgewaardeerd, er is wel gesproken over de tussentijdse rapportage van HDSR. Toen is nogmaals vanuit de commissie gevraagd of met de andere waterschappen het gesprek kan worden gestart over de vraag of zij bereid zouden zijn een dergelijke waterrapportage te leveren. Zoals afgesproken heeft de gedeputeerde de vraag overgebracht. Bij de andere waterschappen, Rivierenland, AGV en Vallei en Veluwe, is de bereidheid er niet om een speciale waterrapportage te maken. Zij stellen zich op het standpunt dat zij voor de KRW eens per zes jaar een rapportage maken en niet daarnaast een aparte rapportage maken. Zij treft de waterschappen deze week in het Regionaal Bestuurlijk Overleg West en zal dit punt wederom met hen opnemen. De provincie kan hen niet hiertoe dwingen. Het zou interessant zijn om dit onderwerp nogmaals te bespreken met de waterschapbesturen op de bijeenkomst van 4 februari, een gezamenlijke sessie over waterkwaliteit. Hiervoor zijn de heemraden maar ook de Statenleden uitgenodigd.

De voorzitter constateert dat dit in de termijnagenda verwerkt kan worden.

Mevrouw Chidi herinnert aan de expertmeeting Water van die ochtend. De commissieleden hebben gepleit voor een vervolgssessie in half februari. Misschien kan die gecombineerd worden met de bijeenkomst van 4 februari.

De voorzitter zegt toe dat geprobeerd zal worden dit te combineren.

De heer Van Leeuwen memoreert dat SGP-commissielid de heer Van den Dikkenberg Statenlid is geworden. De vacature van commissielid gaat ingevuld worden door de heer Vlastuin, ex wethouder van Renswoude.

De voorzitter heeft de heer Vlastuin welkom.

1.4 Verslag Statencommissie RGW 15 oktober 2018

Naar aanleiding van het verslag memoreert mevrouw Koelewijn dat de vorige keer, bij het bespreken van de notitie Zonneweides, is afgesproken dat er een bijeenkomst georganiseerd zou worden. Zij informeert wanneer die bijeenkomst zal zijn.

De voorzitter deelt onder voorbehoud mee dat de bijeenkomst zal zijn op 21 januari 2019 van 10.00 tot 11.00 uur.

Het verslag wordt conform vastgesteld.

1.5 [Verslag Hoorzitting PRS-PRV 25 september 2018](#)

Het verslag wordt conform vastgesteld.

1.6 [Rondvraag](#)

Mevrouw Kotkamp laat weten dat bij de opening van de vernieuwde A27 bleek dat het talud vol zit met Japanse Duizendknoop, een invasieve exoot waarover vaker gesproken is. Het is noodzaak om hier vanuit de provincie op te acteren. Dit gebeurt echter te langzaam. De gemeente De Bilt heeft vragen gesteld, met name over de rol van de provincie. Haar fractie heeft de volgende vragen:

- In de gemeente De Bilt wordt verwezen naar het provinciale plan van aanpak. De gemeente wordt opgeroepen er bij de provincie op aan te dringen hier vaart mee te maken. In september ontving men een memo hierover. Haar fractie hoort graag wat de stand van zaken is, met name in de aanpak van de Japanse Duizendknoop.
- In de vragen wordt de suggestie gedaan om een meldpunt in te richten voor invasieve exoten. Wil en kan de provincie hier iets mee?
- Wat wordt er momenteel concreet gedaan om dergelijke zaken in de toekomst te voorkomen? Hoe langer wordt gewacht met ingrijpen, hoe groter de economische en ecologische schade wordt. Men moet zich de urgentie hierbij realiseren.
- Gaat de provincie zelf een rol spelen in het oplossen van het huidige probleem met de taluds op de A27? Is er contact met Rijkswaterstaat?

Gedeputeerde Maasdam laat weten dat de commissieleden de keuze hebben. Zij kan rondvraagpunten beantwoorden. Zij kan er ook voor zorgdragen dat de verschillende rondvragen schriftelijk beantwoord worden. Dit geldt ook voor de andere rondvraagpunten.

Mevrouw Kotkamp licht toe dat de reden waarom zij de punten niet schriftelijk heeft ingediend was het gevoel van urgentie hierbij. Zij vraagt hoe snel de vragen beantwoord kunnen worden.

Mevrouw Maasdam antwoordt dat dit deze week kan gebeuren. Zij heeft drie rondvragen ontvangen, ten aanzien van de Japanse Duizendknoop (GroenLinks), groene schoolpleinen (PvdA) en de dassen op de Oude Tempel (SP).

Mevrouw Eijsbroek vraagt of dit geldt voor alle rondvragen.

Gedeputeerde Maasdam antwoordt bevestigend.

De voorzitter vraagt de indieners van de rondvragen of zij akkoord gaan met een schriftelijke beantwoording.

Mevrouw Noordenbos wijst erop dat per 1 december aanstaande een aanvraag voor de vangst van de dassen wel of niet goedgekeurd wordt. Zij hoort graag deze middag of dit goedgekeurd wordt.

De heer Van Muilekom hoort graag een eerste reactie van de gedeputeerde. Hij gaat ermee akkoord dat hij de komende week meer details zal ontvangen.

De voorzitter stelt voor dat de gedeputeerde per rondvraagpunt een korte reactie geeft. De schriftelijke reactie volgt dan de komende week.

In reactie op de vragen van GroenLinks memoreert gedeputeerde Maasdam dat al vaker gedeeld is dat de Japanse Duizendknoop niet op de lijst van de invasieve exoten staat. In reactie op de lijst van invasieve exoten wordt, in samenwerking met gemeenten en hun deskundigen, een plan van aanpak opgesteld. Het programma Invasieve exoten zal in december in GS worden vastgesteld en zal op 4 februari 2019 in de commissie RGW worden geagendeerd. Het programma wordt op een participatieve manier vorm gegeven. De provincie heeft aangegeven er extra dingen aan toe te kunnen voegen en heeft onder andere de Japanse Duizendknoop hieraan toegevoegd.

De Bilt doet de suggestie om een meldpunt in te richten. Er wordt hard gewerkt aan de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) als centraal meldings- en registratiesysteem. De NVWA stimuleert deelname daaraan, bijvoorbeeld door een app. De gedeputeerde kan dat wat uitgebreider aan de commissieleden meegeven. Het is voor gemeenten van belang dat zij lid zijn van de NDFF. Daar kunnen zij hun data uit halen en in stoppen. Vorig jaar heeft de provincie aangeboden aan de gemeenten hieraan actief bij te dragen, zodat gemeenten bijvoorbeeld voor de helft van het geld lid kunnen worden. Als zij met partners van buiten aan het werk gaan, kunnen die data gedeeld worden. Om de schade aan het talud in de toekomst te voorkomen, is het van belang dat er gewerkt wordt aan een landelijk protocol rond de Aziatische Duizendknoop. Dat is nodig omdat de verspreiding ervan zich niet houdt aan provinciegrenzen. Als het protocol er ligt, moeten er vervolgstappen gezet worden in de vorm van convenanten of intentieverklaringen.

Bij het opstellen van het programma Invasieve exoten is er contact met Rijkswaterstaat. De situatie rond de A27 is een private kwestie tussen Rijkswaterstaat en de bewoners. Rijkswaterstaat heeft deze situatie veroorzaakt en is verantwoordelijk voor de oplossing, mede omdat Rijkswaterstaat afgestemd heeft met de bewoners hoe de beplanting er uit zou moeten te zien. Vanzelfsprekend was de Japanse Duizendknoop hier geen onderdeel van.

Bij mevrouw Kotkamp blijven een aantal zorgpunten aanwezig en zij wacht graag de schriftelijke beantwoording af. Het is goed dat er een landelijk protocol komt, maar invasieve exoten houden zich niet aan provinciegrenzen. De provincie is nu primair verantwoordelijk voor de bestrijding van de invasieve exoten, eerder is afgesproken dat de Japanse Duizendknoop aan de provinciale lijst zou worden toegevoegd. Haar zorg blijft dat de plant dwars door beton heen gaat, dus enorme schade kan toebrengen, voor ecologie maar ook voor bebouwing. Als hier niet sneller op wordt geacteerd en wordt gewacht op anderen, wordt het probleem alleen maar groter en moet de provincie enorm haar best doen om dit op te lossen. Zij verzoekt GS om dit proactiever en vlotter op te pakken. Gedeputeerde Maasdam meent dat hierop wordt ingespeeld door in het eigen programma de Japanse Duizendknoop, die niet onder invasieve exoten valt, toe te voegen. De provincie kan zelf een soort verordening maken, zoals dat voor de distel is gebeurd. De provincie is dus bezig. Het landelijke protocol moet dat ook gaan ondersteunen. Daar zit vaart in, mede omdat Utrecht daar support aan heeft gegeven.

In het gebied bij Soesterberg komt woningbouw en er moeten twee dassen gevangen worden. Mevrouw Noordenbos meldt dat één das gevangen is, maar de vangst zou per 1 december geregeld moeten zijn. Aan de provincie wordt gevraagd of het mogelijk is om na 1 december verder te gaan, kunnen GS dat toe zeggen? Wat was de reden om als uiterste datum 1 december te geven?

Gedeputeerde Maasdam bevestigt dat de tweede das nog niet gevangen is. GS hebben hierover nauw overleg met Soest en met Das en Boom, dit in het belang van de das. Daarom is ook de datum van 1 december gekozen. Nu wordt gekeken wat de beste maatregelen kunnen zijn.

In reactie op de conclusie van mevrouw Noordenbos dat daar nog niet een besluit over genomen is, antwoordt gedeputeerde Maasdam dat er deze middag overlegd wordt.

Mevrouw Noordenbos zal vragen indienen over de overwegingen van GS om wel of niet verder te gaan na 1 december.

In aanvulling hierop meldt mevrouw Hoek dat in Tienhoven bij de Dwarsdijk een dassenburcht is gesignaleerd. De dassen zijn van het natte gedeelte naar een droog gedeelte gegaan. Het is een nest met jongen. Het is inmiddels bekend bij de RUD.

De heer Van Muilekom laat weten dat de PvdA meer aandacht wil hebben voor groene schoolpleinen. De Raad voor leefomgeving en infrastructuur heeft het rapport 'De stad als gezonde habitat' uitgebracht. Hierin wordt gepleit voor meer groen in de stad, zeker gezien de discussies over de verharding en de verdichting van stedelijke gebieden. Er is op dit vlak een goede samenwerking tussen waterschappen, gemeenten en provincies die zich met name richt op de realisatie van groene schoolpleinen. Het staat dicht bij kinderen en kan de kinderen in contact brengen met natuur. Het schijnt ook een heel positief effect op hen te hebben. Daarnaast is het voordeel dat, naast biodiversiteit, in het kader van klimaatadaptatie meer groen in verstedelijkte gebieden voordelen heeft. In Overijssel, Gelderland en Noord-Brabant lopen al dergelijke initiatieven, daarbij sluit de provincie aan bij initiatieven vanuit gemeenten en waterschappen en ook de scholen zelf. Dat is te merken, om de middelen bij elkaar te krijgen worden op scholen veel acties opgezet. Het heeft dus ook een sociale functie.

Zijn fractie vraagt of de gedeputeerde het belang van de groene schoolpleinen erkent en meent dat ze ook in de provincie Utrecht moeten komen. Is de gedeputeerde bekend met de samenwerkingen die er zijn en is er een dergelijke samenwerking in de provincie Utrecht? Welke ambitie heeft de gedeputeerde om meer groene schoolpleinen te realiseren en welke middelen zijn daar eventueel voor beschikbaar?

Gedeputeerde Maasdam antwoordt bevestigend, ook GS erkennen het belang van het betrekken en beleven van met name de jeugd bij groenontwikkeling. Kinderen leren op die manier zorg voor de natuur te krijgen. Als men kijkt vanuit het oogpunt van biodiversiteit is er winst te boeken, met name in het stedelijke gebied. Dergelijke initiatieven zijn prachtig.

Een van de initiatieven die de provincie heeft om groen het stedelijk gebied in te krijgen en kinderen daarbij te betrekken, is het programma Groen doet goed, hierover is onlangs een congres in Woerden geweest. Groen doet goed richt zich met name op de betrokkenheid van kinderen in de leeftijd van vier tot twaalf jaar met activiteiten met en kennis van de natuur. Het is een succesvol programma met een flink bereik, Zuid-Holland en Utrecht voeren het uit.

In reactie op het initiatief groene schoolpleinen verwijst de gedeputeerde naar een initiatief in Amersfoort: De Werkplaats Groene Schoolpleinen. Scholen worden door de gemeente Amersfoort geholpen bij de voorbereiding en aanleg van groene schoolpleinen, waarbij planning, gebruik en beheer aan de orde komen. De provincie heeft dit initiatief in 2018 met een bedrag van 4.000 euro gesteund.

Daarnaast zijn er vouchers beleef en bewonder, op een gemakkelijke manier ondersteunen die groene initiatieven en zij stellen laagdrempelig bedragen van 500 tot 1.000 euro beschikbaar. Er zijn dus verschillende manieren waarop de provincie betrokken is bij het brengen van groen naar kinderen maar ook bij de mogelijkheid om groen op schoolpleinen te realiseren.

De gedeputeerde concludeert dat dit nadrukkelijker uitgedragen moet worden.

De heer Van Muilekom is blij met de positieve reactie van de gedeputeerde. Een bedrag beschikbaar stellen is nog wat anders dan het in gang krijgen in de provincie. Dit hoeft niet alleen van de provincie te komen, maar wel uit de samenwerking. In haar schriftelijke beantwoording kan de gedeputeerde wellicht ingaan op de vraag hoe men het spel op de wagen krijgt.

Gedeputeerde Maasdam noemt het voorbeeld van de Groene Kroon, waarbij de biodiversiteit in de stedelijke omgeving een impuls wordt gegeven. De provincie heeft hen een prijs uitgereikt. Ook helpt de provincie bij startende initiatieven. Bij de combinatie groen en leefbaarheid denkt de gedeputeerde aan Kernen met pit, daar wordt ook geholpen om initiatieven van de grond te krijgen. Zij deelt het standpunt van de heer Van Muilekom dat het ook nodig is om daar naar te kijken. Er zijn veel mooie initiatieven.

1.7 Termijnagenda en lijst moties PS 10-12-2018

De voorzitter wijst erop dat deze ochtend bekend werd dat de bijeenkomst over zonnevelden op 21 januari 2019 zal zijn in plaats van op 4 februari.

Op 14 januari is er van 10.00 uur tot 11.00 uur een gesprek met de PCL over de jaarplanning 2019.

De heer De Heer vraagt wanneer de voortgangsrapportage over de natuurcompensatie zal komen. Hij stond voor deze vergadering gepland.

Gedeputeerde Maasdam heeft de volgende opmerkingen over de termijnagenda:

- De voortgangsrapportage uitvoering natuurcompensatie stond voor deze vergadering gepland. In de Statenvergadering van 27 september 2017 is bij de handeling van het eindrapport van de Randstedelijke Rekenkamer over natuurcompensatie afgesproken dat PS jaarlijks bij de ecologische rapportages worden geïnformeerd over de voortgang van de natuurcompensatie. Daar is inmiddels alle input voor aangeleverd. De jaarlijkse rapportage zal begin 2019 verschijnen. Het had ook bij begin 2019 op de termijnagenda moeten staan.
- De uitvoering van de aanbevelingen uit het rapport Groene VTH-taken stond voor het vierde kwartaal gepland in de termijnagenda. Dit rapport komt in de derde week van 2019 beschikbaar. Dit betekent dat het geagendeerd zal worden in vergadering RGW van 4 februari 2019.
- In een eerdere vergadering heeft de gedeputeerde aangegeven dat snel internet in Vijheerenlanden diezelfde avond geregeld was. Het percentage om tot uitrol van snel internet te komen was toen bereikt. Dit punt kan van de termijnagenda worden afgehaald.
- De hekken van het ecoduct Boele Staal zijn meegenomen in de halfjaarlijkse rapportage van de basis Soesterberg die is vastgesteld in de GS-vergadering op 20 november. Dit punt zal op de agenda staan voor de commissie RGW op 4 februari.

Namens gedeputeerde Van den Berg doet gedeputeerde Maasdam de volgende mededelingen:

- In 2018 wordt voor de projecten die zijn gestart binnen het nieuwe programma Binnenstedelijke ontwikkeling gemeld hoeveel sociale huurwoningen gerealiseerd worden in de projecten waarin de provincie participeert. De commissieleden ontvangen de cijfers voor de jaarwisseling.
- De heer Straat wordt gevraagd om via een memo meer informatie te geven omtrent de snelheden op de N411. Gedeputeerde Straat zal de commissie MME via een memo informeren.

Mevrouw Keller verwijst naar de lijst met moties en merkt op dat de toezegging op 27 september over dierenwelzijn in de Landbouwvisie ontbreekt.

Gedeputeerde Maasdam deelt mee dat dit wordt meegenomen en verwerkt. Dit hoort inderdaad in de Landbouwvisie.

2. WATER EN BODEM

2.1 SV Wijziging waterverordening HDSR

De heer De Kruijf heeft een vraag over de voorstellen 2.1 en 2.2. Zijn fractie heeft geen behoefte aan inhoudelijke bespreking. Het kan als sterstuk naar de Statenvergadering.

Hij vraagt zich af waarom de provincies verschillend omgaan met dergelijke wijzigingen. Twee provincies pakken het pas op bij de invoering van de Omgevingswet, Utrecht doet het op een andere manier. Hij vraagt of hierover is overlegd en wat de afweging was om het in Utrecht anders te doen.

Het viel de heer Germs ook op dat Zuid-Holland en Overijssel, bij punt 2.2 Vallei en Veluwe, zich uit de verordening terugtrekken en het meenemen in de Omgevingsvisie. Het integreren van zaken omtrent water in de Omgevingsvisie spreekt hem aan en hij vraagt wanneer Utrecht die stap neemt of dat dit niet gedaan wordt.

Mevrouw Chidi is geïnteresseerd in het antwoord op de technische vragen. Zij sluit zich aan bij de heer De Kruijf, als er geen verdere inhoudelijke bespreking is, kunnen 2.1 en 2.2 als stertukken naar de Statenvergadering.

Gedeputeerde Pennarts vindt het verstandig om hier sterstukken van te maken. De technische vraag is terecht. Zij heeft het antwoord niet voorhanden maar zegt toe nog tijdens de vergadering een antwoord te geven op de vraag waarom de provincie Utrecht dit anders aanpakt dan Overijssel en Zuid-Holland.

De heer De Kruijf vraagt of dit een technische vraag is of dat een politiek inhoudelijke afweging is gemaakt.

Gedeputeerde Pennarts meent dat het aan de Staten is om er een inkleuring aan te geven.

De heer Van Leeuwen vraagt in hoeverre in de verordeningen bij punten 2.1 en 2.2 is geborgd dat bij onverhoopte waterberging op agrarische grond eventuele schade wordt vergoed, ook als die schade wordt veroorzaakt door verontreinigde waterkwaliteit. De zuivel stelt hoge standaarden. Er hoeft maar een calamiteit bij een chemisch bedrijf te zijn in combinatie met hoog water en dan zijn er enorme problemen bij betrokken agrariërs. Hij kan zich voorstellen dat het antwoord niet direct beschikbaar is, dan wordt hij graag schriftelijk op de hoogte gesteld. Officieel is de grondeigenaar verantwoordelijk voor de vervuiling, maar die kan door een derde partij aangebracht worden.

Gedeputeerde Pennarts vindt dit een ingewikkelde vraag. De SGP constateert een terecht probleem, zij vraagt zich wel af of dat in relatie is tot de voorliggende verordeningen. Zij probeert de vraag nog deze avond te beantwoorden.

Zojuist was er een bijeenkomst over water en mevrouw Noordenbos vraagt of de gevraagde besluiten bij de punten 2.1 en 2.2 te maken hebben met de klimaatbestendige wateraanvoerplannen, de KWA-plannen.

Gedeputeerde Pennarts zegt toe ook het antwoord op deze vraag in de vergadering te zullen geven.

De voorzitter stelt voor om de agendapunten 2.1 en 2.2 na de bespreking van 2.3 te behandelen.

2.2 [SV Wijziging waterverordeningen Rivierenland en Vallei en Veluwe](#)

2.3 [SV Visie bodemdaling 2018](#)

De voorzitter geeft het woord aan de eerste inspreker.

De heer Van Rijn spreekt in namens Groot Wilnis Vinkeveen.

De insprektekst van de heer Van Rijn wordt als bijlage 1 aan dit verslag toegevoegd.

Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer Van Rijn gaf aan graag LTO aan tafel te hebben bij een bespreking. Mevrouw Poppe vraagt of hij dat niet wat eenzijdig zou vinden. Er zijn talloze organisaties van kleinere boeren.

De heer Germs dankt de heer Van Rijn voor zijn betoog uit de regio. Hij constateert een tegenstelling: inspreker zegt eerst in zijn betoog dat drainage wat achterhaald is maar aan het eind houdt hij een

vurig pleidooi voor experimentele middelen voor gronddrainage. Hoe ziet de heer Van Rijn dat? Een van de varianten in het rapport is gronddrainage, bekeken moet worden hoe men tot elkaar kan komen.

De heer De Kruijff dankt de heer Van Rijn voor zijn inbreng. Hij zegt de eerste te zijn die wil aannemen dat de heer Van Rijn zeer deskundig is als het zijn grond betreft of de grond er omheen. Uit nieuwsgierigheid stelt hij de volgende vragen:

- Is de inspreker aangesloten bij het Veenweiden Innovatiecentrum in Zegveld? Daar gebeurt van alles en dat zou hier misschien een rol kunnen spelen.
- Ondanks het feit dat de inspreker zeer deskundig is en zijn collega's ongetwijfeld ook, gebeurt er in het gebied iets wat niet goed is, wat geleerd zou moeten worden. De vraag is wat hij vindt van de algemene discussie, waarbij functie peil volgt in plaats van andersom.

Mevrouw Chidi bedankt de heer Van Rijn voor het inspreken. Hij spreekt over een van de kernkwaliteiten van de komende Omgevingsvisie: het betrekken van betrokken aandeelhouders, mensen die er profijt of last van hebben. Zij vraagt hoe de provincie hem en de mensen om hem heen, de agrariërs, er het beste bij kan betrekken.

De heer De Heer vraagt of de heer Van Rijn tevreden is met wat het Veenweiden Innovatiecentrum de afgelopen jaren heeft gedaan aan onderzoek en of hij daarin heeft geparticipeerd. Zijn de boeren het in zijn gebied, de gebiedscoöperatie, allemaal met elkaar eens? De provincie hoort vaak dat de ene boer wel onderwaterdrainage wil en de buurman niet en dat men het dan moeilijk in een heel gebied kan aanleggen. Is men in zijn gebied unaniem voorstander van het zo snel mogelijk aanleggen van onderwaterdrainage?

De heer Van Deún sluit met zijn vraag aan op de vraag van de PvdA over 'functie volgt peil'. Hij vraagt of de heer Van Rijn door het waterschap betrokken wordt bij de hoogte van het peil.

De heer Van Rijn refereerde aan het ontbreken van de dialoog met het gebied en noemde met name het LTO. De heer Van Leeuwen wijst erop dat er agrariërs zijn die niet bij het LTO aangesloten zijn, ongeveer 30 tot 40 tot 50%, en vraagt hoe die erbij betrokken worden.

Mevrouw Hoek verwijst naar de opmerking van inspreker dat hij graag snel duidelijkheid wil hebben voor wat betreft de vergunningen, zodat hij met onderwaterdrainage kan beginnen. In Spengen, grenzend aan het gebied van de heer Van Rijn, hebben ongeveer tien agrariërs dit al uitgebreid gedaan het afgelopen jaar. Is de heer Van Rijn daarvan op de hoogte? Mevrouw Hoek hoort signalen dat men zeer tevreden is en dat het al tot resultaten heeft geleid. Zij vraagt of de inspreker in contact is met deze agrariërs bij de route die zij hebben gevolgd voor de vergunning en dergelijke, zodat niet opnieuw het wiel uitgevonden hoeft te worden en hij dit met zijn collega's zo snel mogelijk zou kunnen toepassen.

De heer Van der Steeg merkt op dat de heer Van Rijn het doet voorkomen alsof hij ondanks de politiek nog steeds melkveehouder kan zijn. Hij zou dit willen omdraaien, hiermee wordt geen recht gedaan aan het werk van de waterschappen en aan de inspraakmogelijkheden die er bij de waterschappen zijn. Men zou dit ook kunnen omdraaien en zeggen dat de heer Van Rijn nog steeds melkveehouder is omdat de politiek dit onderwerp al heel lang in de la laat liggen en de politiek het mogelijk maakt dat de heer Van Rijn daar nog steeds melkveehouder is. Het beeld wordt geschapen dat hij, ondanks de politiek, nog strijdend melkveehouder is op deze plek. Het is mooi om die passie te zien, maar vindt de heer Van Rijn dit ook niet wat kort door de bocht?

Wat de heer Van Rijn met zijn opmerking over onderwaterdrainage probeert te zeggen, is dat hij en met zijn collega's acht jaar geleden al op eigen initiatief bezig geweest zijn van 'links naar rechts'. De

inklink vindt in het midden van het perceel plaats door het verschil in de zomerstand en de winterstand. Vandaar dat holle percelen ontstaan. Er moet dus water naar de binnenkant om te zorgen dat het peil omhoog gaat. De eerste keren dat dit is gebeurd, zijn er drainageslangen van links naar rechts door het perceel geplaatst om de binnenkant te voeden. Dan komen er aan de kanten van het perceel allemaal verschillende eindbuizen te staan, om de zes meter. Die zijn vertrapingsgevoelig door de dieren en het onderhoud is slecht uit te voeren. Daardoor hadden spreker en andere agrariërs bedenkingen bij het effect ervan. Het werkt op die manier eigenlijk ook niet. De 30 centimeter die hij noemde was op een plek zoals men het nu niet meer zou willen. De drains lopen vol met bagger. Zij zijn geen voorstander van de half werkende drainage in het oude systeem van acht jaar geleden.

Met putdrainage wordt er een put op het perceel geplaatst en daarvanuit wordt in de lengte van een perceel gewerkt, om de 6 meter of 4 meter, aan de hand van de informatie die men van een dergelijk perceel heeft. Dat is een duurzaam iets, want er is maar één uitloop op de sloot. Ook ontstaat vanuit de sloot een soort bezinkput waardoor bagger en verontreinigingen niet in de drainage zakken. Daardoor krijgt men de boeren meer gemotiveerd om eraan mee te werken. Maar er hangt een enorm financieel plaatje aan. De werking verhoogt niet de opbrengst van de agrariërs. Als dit wel het geval zou zijn, dan werkt het niet. Want de grondwaterstand wordt verhoogd, dus de mineralisatie neemt af en daardoor heeft men minder stikstofleverend vermogen uit de bodem waardoor de grasopbrengst minder wordt. De agrariërs zijn dus voor drainage, maar wel met de nieuwe systemen. Daarop aansluitend probeert spreker de vraag over Spengen te beantwoorden. Zij zijn daar volledig van op de hoogte. Dit is allemaal putdrainage, iedereen is heel enthousiast over de resultaten, maar die zijn er pas een half jaar. Er zijn zoveel veranderingen in inzichten geweest, dat het pas een half jaar echt werkt. Dit wordt gevoed met een put met een pomp. Men zou zich moeten afvragen of het met drukdrainage wel wat is, al die pompen. Het wordt vrij ingewikkeld. Maar het werkt goed, absoluut. Er hangt echter een kostenplaatje aan en dat moet men met elkaar als samenleving zien op te lossen.

Desgevraagd antwoordt spreker dat het voor hem is 'peil volgt functie'.

De heer De Kruijf wijst erop dat de heer Van Rijn kenner is van zijn eigen grond. Hij zal doen wat goed is voor de grond en voor de biodiversiteit bijvoorbeeld.

De heer Van Rijn noemt de functies van een landbouwgebied: water opvangen en voedsel telen. Het water is nodig voor de voeding en het moet ook op zijn tijd weer weg, want anders kunnen de boeren het land niet bewerken. Zodra men 'functie volgt peil' volgt, dan gaat het niet. Dan komen er natte plekken waar men niets mee kan. De waterschappen willen naar steeds grotere peilvakken toe. Spreker zit in het algemeen bestuur van het waterschap en hij vertelt dat hier altijd strijd over is. De duurzaamheid van de peilvakken ligt onder schot. Agrariërs zeggen dat bodemdaling beperkt waterbeheer is, kleinere gebieden. De onderwaterdrainages zouden binnen een peilgebied op dezelfde hoogte gelegd moeten worden. Dat zou het mooiste zijn. Het is natuurlijk allemaal mogelijk. Spreker meent dat ongeveer 70% van de agrariërs lid is van de LTO. Kleine boeren zijn meestal juist lid van de LTO omdat dit van oudsher de enige organisatie was. Nu splitsen sommigen zich bijna af. Maar met de LTO heeft men de grootste groep agrariërs te pakken.

Hij heeft veel contact met het VIC in Zegveld. Zij zijn een stuk vooruit. Er wordt steeds gesproken over onderwaterdrainage, maar er kan ook gesproken worden over het aanbrengen van klei. Dit gebeurt op hele kleine schaal. Er is echter sprake van een logistiek probleem met klei.

In Zegveld worden natte teelten uitgetoet, spreker is blij dat de provincie op eigen grond in de regio ook wat doet met natte teelt. Hij voorspelt dat het moeilijk is: er is geen verdienmodel, het is niet voor iedereen weggelegd. De kennis die men in het gebied heeft opgedaan in de loop van de laatste jaren heeft men niet met natte teelt. Er is niets bekend over hoe broeikasen of methaan zich ontwikkelen met natte teelt. Het lijkt erop dat mensen een voorkeur hebben voor die richting. Op de langere termijn is het misschien een visie, maar op korte termijn niet, want men weet niets.

Er is natuurlijk continu discussie met het waterschap. Twee of drie agrariërs maken deel uit van het bestuur en de rest is afkomstig uit stedelijk gebied. Dat is niet een voor- of nadeel, maar het is wel

eens moeilijk om uit te leggen hoe grondgebruikers, de dragers van het gebied, het moeten overbrengen op de burgers. Dat is hier ook zo. Hij nodigt de Statenleden graag uit voordat een definitieve visie tot stand komt. Hij is bereid door het gebied te rijden om de leden alles op een boerenmanier bij te brengen.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede inspreker.

Mevrouw G. Kool, melkveehouder, spreekt in namens LTO, zij is themahouder RO west Utrecht. De inspreektekst van mevrouw Kool wordt als bijlage 2 aan dit verslag toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer De Heer vraagt hoe mevrouw Kool terugkijkt op het traject rond de Perspectiefnota Groene Hart. Zij doet voorkomen alsof de procedure om het in elf jaar op te lossen nu begint, maar er wordt al jaren over bodemdaling gesproken. Bij de Perspectiefnota Groene Hart heeft men ontdekt dat het toch wel heel urgent is. Mevrouw Kool sprak toen ook mee.

De heer Van Leeuwen herinnert aan de vorige inspreker die sprak over druk en onderwaterdrainage. Hij vraagt naar de officiële rapporten die er zijn, weet zij daar wat van en wat houden die in?

Mevrouw Chidi dankt de inspreker voor haar bijdrage. Mevrouw Kool zei letterlijk: 'De bodem daalt niet, het gaat alleen maar om het waterpeilprobleem.' Spreker heeft er moeite mee dat de focus hier zo eendimensionaal is. Het probleem is er al tientallen jaren en wordt ook al zo lang besproken. Natuurlijk willen de Staten met LTO in dialoog, want dat moeten PS met de Omgevingsvisie. Zij vraagt of mevrouw Kool vanuit LTO ook een andere focus heeft dan die ene.

De heer De Kruijf vraagt of mevrouw Kool vreest voor het moment dat haar bedrijf niet meer voortgezet kan worden.

Mevrouw Noordenbos heeft begrepen dat er boeren zijn die zeggen dat het waterpeil veel sneller op een hoogte kan komen waardoor de bodemdaling stopt of vermindert. Mevrouw Kool geeft aan dat de boeren de tijd moeten krijgen voor het aanbrengen van veranderingen. Zij vraagt hoe het kan dat een paar boeren zeggen dat het snel kan en dat de rest zegt dat het langer moet duren.

Mevrouw Kool is zelf niet betrokken geweest bij de Perspectiefnota Groene Hart. Zij weet dat er in het Groene Hart een aantal dingen spelen en dat erover wordt gesproken. Door heel veel mensen wordt er over hen gesproken, zij vindt dat er te weinig met hen wordt gesproken. De vraag over de officiële rapporten is eenzelfde vraag.

In reactie op de vraag van mevrouw Chidi over andere focussen antwoordt zij dat in Groot Wilnis Vinkeveen een mooi gebiedsproces is geweest. Het mooie is dat er nu een veehouder is die achter in zijn land een stuk natuur heeft gemaakt. Hij heeft dat afgegraven en heeft naast zijn bedrijf meer hectares teruggekregen om ook zijn landbouwbedrijf te ontwikkelen. Hij is dus twee dingen gaan doen, een stuk natuur en een stuk landbouw. Dat is mooi, want daarmee betreft men de bewoners in het gebied bij de natuur. Het betreft niet één boer, maar de boeren in het gebied. Er wordt een duurzaam systeem gebouwd met veel draagvlak, waarbij overgang van natuur naar landbouw is. In andere delen van west Utrecht ziet zij juist landbouw - natuur - landbouw - natuur naast elkaar. Dat vindt zij niet wenselijk. Zij geeft er de voorkeur aan om samen aan het landschap te werken, in een dialoog met elkaar zodat men weet wat er in het gebied speelt en hoe een landbouwer daarbij kan participeren.

Zij krijgen vaak vanuit het Provinciehuis te horen dat er zoveel van dit en zoveel van dat moet komen en dat dit móét gebeuren. Als zij vraagt of de boer het in stapjes kan doen, of hij ernaar toe kan leven of dat men het met elkaar kan doen, dan krijgt zij een meelevende ambtenaar die uiteindelijk zegt: 'Nee, dan kan niet, het moet in één keer. Of u moet helemaal uitgekocht worden of u doet niet mee.' Waarom gaat men in die gebieden niet aan de gang? Dan kan men samen een goed landschap maken. Het uitgangspunt zou daarbij moeten zijn: niet LTO, niet de provincie, niet de natuur, nee de bodem is uitgangspunt bij het bepalen waar men wat doet. Dan worden de doelen gehaald. Heel actief natuurbeleid op een plek waar dat eigenlijk niet hoort, wordt niet gerealiseerd of het wordt heel duur. Dat is bij landbouw ook zo. Samen in gesprek over wat wordt gedaan, uitgaande van de bodem, kijkend naar het landschap: dat is haar andere focus.

Desgevraagd door de PvdA geeft zij aan dat zij, als het op haar bedrijf niet meer zou gaan, wil meedenken. Zij wil meekijken naar wat wel met elkaar kan worden gedaan. Een boer moet naar zichzelf kijken of hij een koeboer is of een plantenteler of dat hij het leuk vindt om na zijn 65^e een stuk natuur te gaan doen. Dan moet er de gelegenheid zijn om het met elkaar op te pakken, gezamenlijk in het landschap met de natuurorganisaties.

In reactie op de vraag van de SP stelt zij dat het tempo heel belangrijk is. Er moet samen opgetrokken worden. Bij boeren is het zo dat de ene boer vooruitstrevend is en de andere boer de kat uit de boom kijkt en een derde denkt: mijn tijd komt wel. De laatste boer moet dan een zetje krijgen.

De voorzitter dankt de inspreker voor haar bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen. De voorzitter sluit dit gedeelte af en de commissie gaat over tot de behandeling van het onderwerp.

Mevrouw Hoek laat weten dat zij haar vragen inmiddels aan de inspreker heeft gesteld.

De heer Van der Steeg deelt mee dat zijn fractie helaas constateert dat in dit voorstel dezelfde fysiologische ambitie voor bodemdaling is opgenomen als in de Landbouwvisie. GS streven naar een maatschappelijk aanvaardbare bodemdaling. Voor de PvdD is het onbegrijpelijk dat in het voorstel alleen naar een aspect van het PCL-advies wordt verwezen, namelijk dat de provincie een regierol op zich moet nemen. Het inhoudelijke PCL-advies dat vernatten de enige duurzame oplossing is, wordt niet omarmd, in ieder geval niet voldoende. Voor hem is maatschappelijk verantwoorde bodemdaling geen bodemdaling. De PvdD heeft gewezen op een motie die in Noord-Holland een jaar geleden is aangenomen. Daarmee heeft de provincie een ambitie geformuleerd om verdere bodemdaling te stoppen en waar mogelijk te herstellen. Deze motie is mede door onze Noord-Hollandse fractie ingediend, maar geïnitieerd door D66. Graag hoort hij of de D66-fractie eventueel eenzelfde initiatief zal hebben in de Staten. Vooruitlopend op het antwoord laat hij weten dat D66 daarbij de steun van de PvdD heeft. Spreker heeft de volgende vragen:

- In het stuk staat dat er gedifferentieerd gaat worden ten aanzien van onbebouwd gebied, er komen als het ware drie verschillende gebieden. Dat roept de vraag op of men niet op de lange termijn problemen creëert doordat er verschillende hoogtes ontstaan die op lange termijn nog moeilijker beheersbaar gaan worden dan zij nu al zijn.
- De provincie wijst wat makkelijk naar andere overheden. Het is natuurlijk zo dat de provincie hier niet alleen aan zet is. Een voorbeeld is: de waterschappen gaan over de peilbesluiten. Dat is zo, de goedkeuring door de provincie van de peilbesluiten is er niet meer. Maar de provincie is kaderstellend, het waterschap volgt. Over peilindexatie wordt wat geschreven, er wordt alleen geen cijfer aan verbonden. Er is dus niet een richting, bijvoorbeeld dat men niet meer volledig gaat indexeren met het maaiveld. Hij vraagt waarom dit niet gebeurt.
- Uit het stuk komt naar voren dat er een nieuw probleem is: klimaat, CO₂. Maar dit speelt natuurlijk al tientallen jaren. De PvdD wil de provincie oproepen om dit dossier goed uit de la te halen en er echt mee aan de slag te gaan. De visie doet dat onvoldoende.
- Er wordt geschreven over een uitvoeringsprogramma. Hij vraagt of er een uitvoeringsprogramma op de visie komt, zo ja, of dit voorgelegd wordt aan de commissie RGW.

- De vorige week was in het nieuws dat de Nederlandse bodem meer daalt dan verwacht. Dat blijkt uit een nieuwe bodemdalingskaart. Hij citeert de heer Ramon Hanssen, onderzoeksleider van de TU Delft: *'Als de bodemdaling doorzet in het huidige tempo, betekent dat misschien wel het einde van het karakteristieke Nederlandse landschap met weides, koeien en molens of een enorme schade aan historische binnensteden.'* Was deze informatie al bekend bij het opstellen van de visie? Zo nee, moet dan naar aanleiding van de nieuwe informatie de visie opnieuw tegen het licht gehouden worden?

Mevrouw Noordenbos verwijst naar het rapport 'Dalende bodems, stijgende kosten' van het Planbureau voor de Leefomgeving.

- Zij vraagt of uit dat rapport de begrippen, oorzaken en gevolgen van bodemdaling in dit rapport worden overgenomen. Zo weet men waarover wordt gesproken. In het rapport staat dat het mogelijk is om de bodemdaling niet alleen af te remmen maar ook te stoppen. Zij vraagt waarom dat in voorliggende visie niet terug te zien is.
- De provincie heeft geen platform van bewonersorganisaties en van onafhankelijke wetenschappers meegenomen bij de groepen die gaan meedenken (LTO, KNL-beheerders, gemeenten, terreinbeheerders, coöperaties, recreatieschappen, projectontwikkelaars en erfbezoekers). Maar bijvoorbeeld de Vereniging Eigen huis, de volkstuintvereniging, bewonerscomités, Universiteit Wageningen, TU Delft, Deltares, vertegenwoordigers van kleine boeren missen hier. Zij kunnen hier heel veel aan toevoegen.
- Voor de bewoonde omgeving worden de kosten op 40 miljard euro geschat. Zij vraagt welk deel hiervan naar de provincie gaat en of deze kosten wel eens zijn vergeleken met het totale verdienmodel van de agrarische sector in het veeweidegebied in de provincie.
- In het landelijk rapport staat dat bijvoorbeeld boring naar gas, geothermie en fossiele brandstoffen redenen zijn van bodemdaling. In de visie wordt dit niet genoemd. Is het niet handig om dit mee te nemen in de visie voor de jaren tot 2050?

De SP sluit zich aan bij de vragen die door de PvdD gesteld zijn.

De heer Germes stelt dat bodemdaling complex is. In het landelijk gebied zijn drie sporen te zien. Zijn fractie is het ermee eens dat die verschillend behandeld worden. Er is een gebied waar de bodemdaling niet erg toeslaat, dat moet wat met rust gelaten worden. Er is zojuist gesproken over bodemdrainage, zijn fractie vindt dat een mooie aanpak. Het is mooi dat de inspreker blijkbaar de juiste techniek gevonden heeft: van voor naar achter op het perceel en niet meer van links naar rechts. Het lastige is, dat hoort men ook van de sector, dat het gebied wel erg gevoelig is voor bodemdaling.

Het is goed dat de provincie in gesprek gaat met betrokkenen en waterschap en anderen die zojuist genoemd zijn, want de Bodemdalingsvisie is voor een behoorlijke periode. Anders lukt het niet, de provincie kan niet opleggen waar wat gaat plaatsvinden, dat moet in goed gesprek met betrokkenen. Degenen van wie de grond is, zullen hierover ideeën hebben. De bodemdalingskaart van de vorige week zou hierbij betrokken moeten worden, die is actueel en er zijn verfijnde meetmethodes gebruikt. De heer Van der Steeg verwoordde dit prima. De consequenties moeten in beeld gebracht worden voordat men verder gaat.

De VVD wil ook oog houden voor het stedelijke gebied. Op bepaalde plekken, ook in dorpen, ziet men dat iedere keer wegen, stoepranden et cetera opnieuw aangelegd moeten worden. Er is een wankel evenwicht.

Hij ziet goede bouwstenen in het document, maar vooral in gesprek met betrokkenen. Zij weten wat er gebeurt, de insprekers spraken hierover. Spreker hoort hier graag een antwoord van GS op.

Mevrouw Kotkamp werd getriggered door de bijdrage van de PvdD. Het gevoel dat zij bij de Landbouwvisie had, bekwam haar nu ook. Er worden globale termen gebruikt met aan de ene kant weinig concrete keuzes en aan de andere kant weinig visie. In 2020 wordt pas helder wat de integrale opgaven zijn, dan moet er pas een realisatiestrategie opgesteld worden. Zij vraagt wat de

temporisering hier is, zij zou graag zien dat er tempo mee gemaakt wordt. Er wordt al lang over gesproken, het begint nu hoog op de politieke agenda te komen en dat is goed maar er mag nu wel meer handen en voeten aan gegeven worden.

De heer Germs vraagt of zij een bepaalde tijdsspanne in gedachten heeft bij het woord tempo.

Mevrouw Kotkamp had gehoopt dat er meer concrete keuzes gemaakt zouden worden. Het driesporenbeleid is goed en zij is blij met het onderscheid tussen bebouwd en onbebouwd.

- Er staat dat de samenhangende opgave per gebied pas komt na het vaststellen van de Omgevingsvisie. Dat zal leidend zijn bij het bepalen van de beste strategie voor de aanpak van bodemdaling. Dat gaat dus een aantal jaren langer duren. In het BWM-plan is destijds gezegd dat peil leidend is voor functie. Wordt dat hiermee losgelaten?
- In de inleiding wordt gesteld dat het gebruik van de bodem verandert en dat daardoor het tempo van de bodemdaling wijzigt. Dat is niet te stoppen, alleen te minderen, dit staat omschreven alsof het een natuurwet is. Zij begreep van de discussies dat het te stoppen valt en eventueel zelfs te herstellen. Is het niet te stoppen of is dit een politieke keuze?
- De quote van Jaco de Groot illustreert haar moeite met het stuk. Het blijft een probleem van overmorgen, waardoor er nu weinig lijkt te gebeuren. Zij hoort graag van de gedeputeerde hoe zij ziet dat de komende jaren er tijdens de planvorming al concrete stappen worden genomen om de bodemdaling in elk geval te remmen.

Mevrouw Chidi brengt haar felicitaties over voor de regiodeals. Toen zij de visie las, twijfelde zij eraan of de deal binnengehaald zou worden.

GroenLinks en de PvdD spraken over de afbeelding uit de NRC van 20 november. Mevrouw Chidi laat die met behulp van de beamer zien. Heel Holland zakt en zakt heel hard. Het westelijke deel van de provincie houdt over tien tot twintig jaar de voeten niet droog. Het gaat om stukken van twee meter. De vorige sprekers zeiden het al: kijkend naar de afbeelding en naar de visie Bodemdaling is het de vraag of de urgentie gevoeld wordt. Er is vaak gesproken over de urgentie van bodemdaling en er is lang uitgekeken naar de visie. De brochure en het plan zien er goed uit, maar bij de inhoud is haar fractie van mening dat pragmatisme het wint van urgentie en ambitie.

Er is gezegd dat het een grote maatschappelijke opgave is, zo niet de grootste. Maar dan past de urgentie niet bij wat in de visie staat. Is 25% reductie in 10 jaar tijd niet te weinig?

Er wordt over reductie gesproken, maar er zou een gesprek moeten komen over de vraag hoe bodemdaling hersteld kan worden, ook al is een en ander afgeleid van het aanstaande Klimaatakkoord.

De heer Germs vraagt of mevrouw Chidi de mogelijkheid ziet om de bodemdaling zodanig te keren dat er weer aangroei van de bodem is en vraagt hoe dit mogelijk is.

Mevrouw Chidi vraagt of de voorzitter ermee akkoord gaat dat de fractie van GroenLinks de vraag van de VVD beantwoordt namens haar fractie.

Mevrouw Kotkamp verwijst naar de kaart. Het lijkt of de bodem weer stijgt in Limburg, mijngebieden lopen onder water en als neveneffect wordt de vernatting dusdanig dat de bodemdaling bijna omgekeerd wordt. Uiteraard is zij geen voorstander van mijnbouw in de provincie Utrecht.

Mevrouw Chidi bedankt mevrouw Kotkamp en vervolgt haar betoog.

- Zij vraagt zich af of 4 tot 4,1 miljoen Euro voldoende is om de ambitie en urgentie te dekken. Uit de regiodeal komt 10 miljoen euro, maar dat bedrag is niet alleen voor de provincie Utrecht.
- Een voorgaande spreker benadrukte het al: het duurt te lang om een uitwerkingsprogramma vanaf 2019 en 2020 af te werken en daarop te wachten, net als bij de Landbouwvisie.
- De Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (ARK) stelt voor een post Onvoorzien op te nemen. Het gaat mogelijk om miljarden euro's, het is complexe materie. Wellicht moet een post Onvoorzien Onvoorzien opgenomen worden, net als bij mobiliteitsprojecten. Hierop hoort zij graag een antwoord van de gedeputeerde.

Mevrouw Chidi noemt hele grote bedragen en de heer Germs denkt dat zij dat niet voor de eerste fase bedoelt. Hij vraagt of zij een bedrag voor ogen heeft voor de post Onvoorzien Onvoorzien.

Mevrouw Chidi zegt hier geen notie van te hebben. Tussen 4 miljoen en 10 miljard euro zou zij 400 miljoen kunnen noemen. De financieel woordvoerder zegt dat dit mogelijk is. Zij zou graag een wat richtinggevend uitspraak van de gedeputeerde willen omdat het zo complex is. Waarom zou men zo lang wachten met een uitwerkingsprogramma? Per jaar, per dag en per minuut zakt de bodem.

- Het lijkt alsof de agrariërs pas na jaren worden betrokken in het terugverdienmodel voor henzelf. D66 vindt dat te laat. Zij vraagt de gedeputeerde hoe zij de agrariërs gaat betrekken in relatie tot een verdienmodel.
- Wat zijn raakvlakken met het waterdossier? Onderwaterdrainage is prima, het is onderzocht en er lopen projecten voor. Vanuit het waterdossier wordt echter gezegd dat het veel wateraanvoer gaat kosten. Is onderwaterdrainage een goed plan, gaat het ten koste van het waterdossier? Zij vraagt de gedeputeerde om hier integraal naar te kijken.
- De ARK geeft aan dat Randstadgemeenten, recreatie en andere belanghebbenden er niet of te laat bij lijken te worden betrokken. Dat is een gemiste kans.

De heer De Kruijf wijst erop dat in het boeiende gesprek met de insprekers al een en ander besproken is. Anders dan de insprekers is de PvdA erg overtuigd van de ernst van de problematiek. De aanpak heeft een ferme houding van de provincie in zich. Hij is blij met de voorliggende visie want het is goed dat er aandacht voor komt en dat die aandacht met velen gedeeld gaat worden. Hij is blij met de analyse en met de notitie van de ARK waarin een aantal zinvolle adviezen staan. Hij is benieuwd naar hoe hiermee omgegaan wordt.

- Zijn fractie is minder blij met de mate van concreetheid bij de maatregelen. Eerdere sprekers noemden het al: de visie is onderdeel van de Omgevingsvisie en pas dan kan er wat gebeuren, boeren moeten rendabel kunnen boeren, dan pas kan er iets gebeuren, waterschappen zijn degenen die bevoegd zijn, nieuwe verdienmodellen kunnen pas vanaf 2030, in 2019 zal een programma worden opgesteld waarbij onderzocht gaat worden wat er kan gebeuren. De Landbouwvisie is al genoemd, ook dit ademt uit: er gaat wat aan gedaan worden, maar wanneer en hoe ferm is niet bekend. Zijn fractie betreurt dit, want de problematiek verdient een stevigere houding.
- Er zijn opmerkingen gemaakt over de verschillende gebieden die er zijn, maar zelfs bij de zogenaamde knikpuntgebieden wordt aangegeven dat de komende tien jaar onderzocht gaat worden welke mogelijkheden er liggen, welke andere mogelijkheden er zijn in de verdienmodellen. Pas na 2030 zal eventueel sprake zijn van aanpassingen in de bedrijvigheid. Zijn fractie meent dat boeren er recht op hebben om veel eerder duidelijkheid te hebben over waar zij iets wel of niet kunnen doen. Dat komt niet voort uit deze visie. Zijn fractie betreurt dat.

Mevrouw Kolthof herinnert aan het nieuws van de vorige week: de bodemdaling in Nederland gaat sneller dan eerder werd gedacht, ook in de provincie Utrecht blijkt het probleem groter dan eerder berekend was.

- Op het kaartje was te zien dat niet alleen het Groene Hart er last van heeft, ook een kern rondom de Eem en een plek bij Zevenhuizen zien donker rood. Het CDA vindt het belangrijk dat ook de verzakking van deze gebieden voldoende aandacht krijgt.
- Niet alleen het landelijk gebied maar ook het stedelijke gebied en het wegennet worden erdoor getroffen. Ingrijpen is noodzakelijk. De bodemdaling is overall anders, dus een aanpak op maat is nodig. De doelen moeten realistisch zijn. Het stoppen van de bodemdaling binnen tien jaar is wellicht mogelijk maar heel duur. Een streven naar 25% minder daling lijkt het CDA realistisch. Het geld voor maatregelen op dit gebied kan maar een keer uitgegeven worden en moet daar worden ingezet waar de winst het grootst is. Een voorwaarde daarvoor is goed onderzoek.
- Het is van belang dat de oplossingen van onderaf gedragen worden, de lokale bevolking moet worden meegenomen in de oplossingen. Agrariërs kunnen omschakelen in hun bedrijfsvoering maar hebben daar tijd voor nodig. Ooit schakelden zij in dit gebied over van graan naar gras, ook dat hield verband met het waterpeil. Die omschakeling kunnen zij nu maken richting bijvoorbeeld

natte teelt of een heel andere vorm van landbouw. Insecten kweken is zeer actueel en neemt betrekkelijk weinig ruimte in, wellicht laat dit ruimte over voor natuur.

- Agrariërs leveren een belangrijke bijdrage aan het cultuurhistorisch landschap en verdienen het om gezien te worden als een onderdeel van de oplossingen en niet zozeer als een probleem. Daarbij moet aandacht zijn voor innovatieve methoden, zoals onderwaterdrainage. Gemeenten experimenteren her en der met innovatieve methoden om de bodem op te hogen. Wanneer deze methoden effectief blijken, moet de provincie een verbindende rol spelen zodat ook andere gemeenten van deze innovaties kunnen profiteren en men niet zelf het wiel hoeft uit te vinden.
- Wanneer lokale ondernemingen gevraagd worden om deel te nemen aan een experimentele oplossing is het belangrijk dat de provincie garant staat voor geleden inkomensverlies, anders is er geen draagvlak. Het is ook belangrijk dat er over de grenzen van de provincie heen wordt gekeken en samenwerkingsverbanden worden gezocht met zowel andere provincies als met betrokken gemeenten. Hierin heeft de provincie een duidelijke regierol.

Mevrouw Chidi vraagt hoe mevrouw Kolthof het ziet als de provincie het inkomensverlies gaat compenseren.

Mevrouw Kolthof meent dat het niet realistisch is om te verwachten van lokale ondernemingen en agrarische bedrijven om in een volledig experimenteel geval mee te doen als zij tevoren geen inschatting kunnen maken van wat het betekent voor de inkomsten van het bedrijf. Het is reëel om daar tenminste een vergoeding tegenover te stellen.

De heer De Heer deelt mee dat zijn fractie blij is dat er eindelijk een bodemdalingsvisie wordt vastgesteld, tegelijk met het Koersdocument voor de Omgevingsvisie waarin bodemdaling eveneens voortvarend is opgepakt. Het is prima dat de visie wordt besproken pal na de lancering van een nauwkeurige bodemdalingskaart, zodat men met de neus op de feiten is gedrukt. In sommige gedeelten van het Groene Hart is de bodemdaling vergelijkbaar met die in Groningen. Terwijl men in Groningen zo snel mogelijk probeert de gaskraan dicht te draaien om te redden wat er te redden valt, wordt het in de veengebieden totaal anders aangepakt. De aanpak lijkt erop gericht om juist zo lang mogelijk door te gaan met peilverlagingen voor de landbouw. De aanpak 'peil volgt functie' moet zo snel mogelijk omgezet worden in 'functie volgt peil'.

- De ChristenUnie is blij dat het Rijk de regeling voor het Groene Hart heeft geaccepteerd en dat de provincie, met de waterschappen, in de startblokken staat voor een intensivering van de aanpak en dat in de Omgevingsvisie knikgebieden aangewezen worden. Hij vraagt of Noord- en Zuid-Holland ook zover zijn dat zij binnen een jaar de knikgebieden gaan aanwijzen. Hier is een interprovinciale aanpak nodig. Is Gelderland al zover om samen met Utrecht te kijken of Eemland ook een knikgebied is of dat daar onderwaterdrainage de oplossing zou kunnen zijn?
- Net als D66 heeft zijn fractie vragen over de financiële paragraaf. Er worden weliswaar miljoenen euro's geïnvesteerd, maar het gaat om een miljardenschade, 40 miljard euro wordt gezegd. Dan gaat het vooral om schade in de bebouwde omgeving. Maar alleen al in het landelijk gebied is 200 miljoen euro schade voorzien, terwijl de overheden 26 miljoen euro investeren. Hij is blij dat het Rijk een flink bedrag bijlegt. Hij vraagt of dat in verhouding is.
- Hij heeft vragen bij het tempo waarin men in de knikgebieden aan de slag gaat. Tien jaar, moet en kan dit niet veel sneller? De insprekers spreken over de noodzaak van een dialoog tussen overheden en boeren, als dit tien jaar gaat duren is het de vraag of die tijd er is.
- De Bodemvisie steekt vooral in op de landbouw, maar toerisme en recreatie zijn minstens zo kapitaalcrachtig, zo adviseert de ARK. Hij hoort graag een reactie van het college op dit advies. Hij is ook benieuwd naar de reactie van de andere fracties op het advies: het belang van de landbouw wordt overbelicht en het belang van natuur, recreatie en toerisme wordt onderbelicht.
- De economische motor van de rundveehouderij valt weg en er is een verdienmodel voor in de plaats gekomen en dat is energieproductie. Tijdens het bodemdalingscafé was te horen dat een boer met zijn koeien ongeveer 800 per hectare verdient, maar met zonnepanelen kan hij 2.000 euro per hectare verdienen. Als wordt gezorgd voor drijvende zonnepanelen, dan wordt de bodemdaling gestopt terwijl ook natuur en recreatie meer geld op kunnen leveren. Er is eigenlijk

geen verdienmodel meer nodig, want het ligt er al voor het Groene Hart. Spreker begrijpt dat wordt gezocht naar technische innovaties. Maar in feite zijn geen technische innovaties nodig maar sociale vernieuwingen. Hoe wordt de transitie georganiseerd en hoe krijgt men de gebiedsontwikkeling op gang? De ontwikkelingen in Groot Mijdrecht Noord hebben geleerd hoe lastig een gebiedsontwikkelingstraject is zodra er provinciale verkiezingen naderen. Spreker meent dat men die kant wel op moet.

Hij heeft drie concrete vragen:

- Er is een informatiesessie geweest over de kosten van onderwaterdrainage. Wellicht moet er extra geïnvesteerd worden in zoetwateraanvoer als grootschalig onderwaterdrainage wordt toegepast. Hoe gaat de provincie daarop inspelen?
- Er wordt bekeken welke gebieden knikgebieden zijn en welke gebieden de provincie wil behouden qua cultuurhistorie. Maar het kwaliteitsteam van het Groene Hart heeft ongeveer zes jaar geleden precies in kaart gebracht welke gebieden cultuurhistorisch zo interessant zijn, dat die bewaard moeten worden. Is dat overboord gegooid?
- Er wordt al twintig jaar gesproken over het scheuren van grasland. De ChristenUnie heeft een souvenir van de streekplandiscussie uit 2004 (*de heer De Heer wijst op een stapel dossiers*). Toen al is met boeren gesproken over het scheuren van grasland, of dat niet verboden moest worden in het kader van de bodemdaling. Er is toen precies aangegeven in welke percelen dat zou moeten, gebieden die kwetsbaar en gevoelig waren. Er is toen 500.000 euro uitgegeven voor het maken van een heel gedetailleerde bodemkaart van de hele provincie. Nu leest hij in een bijzin in de visie dat de provincie niet weet of wat toen in de structuurvisie is geschreven, wel vertaald is door de gemeente in hun gemeentelijke verordeningen. Is al dat geld voor niets uitgegeven, is 15 jaar niets aan handhaving gedaan? De provincie is er al twintig jaar mee bezig. Het enige waar de provincie invloed op had, was het verbieden van het scheuren van grasland.

De heer Van Deún constateert dat er in de conceptvisie Bodemdaling veel mensuren werk zitten en hij bedankt de ambtenaren daarvoor. Maar zoals vaker, het lost niets op. Er staan ook in deze visie geen tastbare en concrete maatregelen waar de inwoner concreet een beroep op kan doen. Een driesporenbeleid, waarvan twee sporen erg ambitieus zijn; daar moet men het mee doen.

- Veel is klimaatafhankelijk, zo staat in de visie, en het klimaat is niet of nauwelijks door de mens te beïnvloeden. Er staat ook: het is de kijk van GS op het probleem, op de aanpak van 2030-2050. Dat is juist, het is niet de kijk van de Partij voor de Vrijheid. De PVV ziet als oplossing op korte termijn een beter beheer van het waterpeil. Watermanagement, het wordt zo vaak geroepen in Nederland. Dat scheelt ook een groot percentage van de CO₂-uitstoot.
- Daarnaast ziet de PVV de oplossing in innovatie door bijvoorbeeld bodemdrainage in combinatie met het waterpeil. Gelukkig is dat deze middag een aantal keren aan de orde geweest.
- Ook moeten boeren kunnen blijven boeren. De regelgeving moet verminderen. Er is al gesproken over een ploegverbod, scheuren van grasland. De boeren moeten geholpen worden bij de innovatie van hun bedrijven en het waterpeil. Natuurlijk wordt hierover geschreven in de visie. Maar het komt niet verder dan wat plannen. Zoals Paul Roncken, de ARK, schrijft: *'Heb lef en wacht niet af en begin met de volgende innovatie.'*
- Het college heeft als visie dat het de bodemdaling beperkt kan remmen of zelfs sterk kan remmen. Zijn fractie meent dat dit veel te optimistisch is en dat men niet verder komt dan het huidige, landschappelijke, Hollandse beeld met nog steeds concurrerende melkveehouderij. Een technische oplossing kost veel geld, het werd al genoemd, miljoenen of miljarden euro's. Men weet het eigenlijk niet. Veel geld voor waterkeringen en waterbeheer is een keuze. De PVV kiest voor, net zoals bij de Deltawerken jaren geleden, het behoud van het Hollandse landschap met zwarte en bruine koeien.

In reactie op de vraag van de ChristenUnie stelt de heer Van Deún dat wat de PVV van landbouw vindt, hiermee beantwoord is.

Hij roept het college op om sneller met concrete, kleinere maatregelen te komen voor de inwoners, de boeren en de bedrijven en de Staten zo spoedig mogelijk daarover te informeren.

De heer Van Leeuwen laat weten dat ook de SGP geschrokken is van de visie en er zorgen over heeft. Die zorgen zullen misschien anders zijn dan de zorgen van andere partijen. De fractie is niet zozeer geschrokken van de concrete voorstellen als wel van de toon waarin het stuk is opgesteld.

- Het stuk ademt een idee van een maakbare samenleving vanaf de Archimedeslaan. Vanaf het bureau regelt men het wel even. Van de waterschappen wordt verlangd dat ze nu gangbare methodiek van 'peil volgt functie' loslaten en ruimte maken voor een gebiedsgedifferentieerde aanpak.
- Bovendien heeft de fractie het idee dat veel te positief wordt gedacht over de gevolgen van het almaar onder water zetten van gebieden. Bodemdaling zal daardoor inderdaad worden geremd en de CO₂-uitstoot zal daardoor afnemen, maar heeft het college ook overwogen welke stoffen worden uitgestoten door moerassige gebieden, met name in de zomer als het moeras langzaam droger begint te worden. Een inspreker noemde dat in het midden het land inklinkt als er geen onderwaterdrainage wordt gedaan. Dat geeft meer verontreiniging van de lucht. Hij denkt dat onderwaterdrainage hiervoor een heel goed idee kan zijn. Er schijnt heel recent een rapport uitgekomen te zijn waarin harde cijfers beschikbaar zijn gekomen. Die cijfers hij graag van de gedeputeerde ontvangen.
- Het zal duidelijk zijn dat de SGP veel meer ziet in de technieken die eigenlijk nog in opkomst zijn. Onderwaterdrainage begint langzaam wat meer in te burgeren, maar er is alweer een nieuwe techniek, namelijk drukdrainage. Deze laatste techniek staat nog maar in de kinderschoenen maar heeft een enorme potentie. De SGP pleit ervoor om meer dit spoor te volgen.

Het zonder meer onder water zetten van grote gebieden zet de betaalbaarheid op lange termijn onder druk. De kostendrager valt dan immers weg. Hij vindt dat men bottum-up moet werken en dus de mensen die met de voeten in het veen staan erbij moet betrekken.

Gedeputeerde Pennarts constateert dat de fracties blij zijn met een visie op bodemdaling maar dat niemand meent dat dit dé visie is. Daarmee wordt benadrukt dat de visie Bodemdaling een *wicked problem* is: de ene kant van de commissie zegt dat het in dialoog met de bewoners gedaan moet worden. Er is geen gebied in de provincie dat niet bewoond is of waar geen bedrijfsviering plaatsvindt. Men heeft altijd te maken met mensen die er wonen en werken. Maar als men besluit om de dialoog te zoeken en er serieus invulling aan wil geven, dan kan er geen dichtgetimmerde visie gepresenteerd worden. Dan moet men de tijd nemen om te kijken naar wat er waar speelt en waar draagvlak georganiseerd kan worden om tot een aanpak te komen. Dat is de reden waarom de visie een beetje als een startnotitie beschouwd zou moeten worden. De visie geeft de contouren van een aanpak en geeft een ambitie, er wordt gesproken van percentages, afgeleid van de doelstellingen van het Klimaatakkoord. Het college verbindt zich dus wel concreet ergens aan, hoewel bij sommige fracties het gevoel bestaat dat het nul moet zijn en anders niet. Het is ingewikkeld om iedereen tevreden te stellen.

Daarnaast heeft het ook te maken met de kosten. Een aantal sprekers noemt dit. Het gaat om veel geld, miljarden euro's, dat was in het plaatje terug te vinden. Dat gaat met de provinciebegroting natuurlijk niet lukken. Dat kan alleen voor elkaar komen als alle overheden de handen ineen slaan. Dan zal er uit het gebied, uit allerlei partijen uit de samenleving ook medewerking moeten komen. Medewerking krijgt men als men de urgentie ondervindt. Die urgentie is er nadrukkelijk. Maar ook als men het gevoel heeft dat er nog een toekomst aan verbonden is in sommige gevallen, dat er begrip voor is als men moet veranderen van visie of toekomstbeeld.

De ambitie is enerzijds ambitieus, maar kan niet voorbijgaan aan het feit dat niet in *splendid isolation* een doelstelling vastgesteld kan worden. Toen de heer Van Leeuwen aangaf zich zorgen te maken omdat het veel te directief is, was mevrouw Kotkamp hoogst verbaasd. De fracties denken hier heel verschillend over. Het college zal niet met een visie komen waar alle fracties tevreden mee zijn. Gedeputeerde Pennarts is van mening dat met de visie een aanzet wordt gegeven op een bewustzijn dat groeiend is. Er wordt inderdaad al jaren over bodemdaling gesproken, het was ook altijd een beetje tasten in het duister. Het is van groot belang dat er nu een regiodeal ligt. Er is een erkenning

dat men niet alleen in het landelijk gebied maar ook in de bebouwde omgeving aan de gang moet met bodemdaling en dat die urgentie steeds groter wordt. Het is het momentum om een visie tot uitvoering te brengen, dat is een winstpunt. De uitstoot van CO₂ is een probleem, het klimaatakkoord gaat erover. De kosten voor waterbeheer zijn enorm hoog en die worden de komende jaren alleen maar hoger. Dat is een probleem voor de waterschappen. De kosten voor natuurbehoud zijn hoog, er is uitspoel van nutriënten uit de veenbodem die inklinkt. Het beheer van de openbare ruimte moet vooral niet over het hoofd worden gezien. Wegen die verzakken met grote kosten, gevaarlijke situaties in het buitengebied waar wegen eigenlijk het landbouwverkeer niet meer kunnen dragen. Woningen die verzakken. In de gemeente Gouda weet men daar alles van. Het is echt een heel weerbarstig en lastig probleem.

Deze visie heeft de insteek om de visie nu op te schrijven en hem als bouwsteen voor de Omgevingsvisie aan te bieden en niet, wat de indruk was bij een paar fracties, om te wachten tot hij een keer opgeschreven is in de Omgevingsvisie. Nee, parallel aan het aanleveren van de bouwsteen, met de opmerkingen van de Staten erbij, gaat het college werken aan het uitvoeringsprogramma, aan hoe men met iedereen aan de slag gaat. De dialoog met een aantal partijen is daarbij nadrukkelijk aan de orde. In dat opzicht vond zij het illustratief dat de inspreker, de heer Van Rijn, zei dat de dialoog met het gebied moet worden opgezocht. Gebiedsgericht werken is nadrukkelijk de insteek, waarbij de provincie niet altijd het tempo van de langzaamste kan volgen. Als men wat wil bereiken, moet de urgentie soms wat aangewakkerd worden. Het zal in de toekomst niet altijd even gezellig zijn in de zalen waar wordt overlegd.

Er zijn gebieden waar nog honderd jaar goed geboerd kan worden, maar daarna niet meer. De overgang van gewasteelt naar veeteelt was al meewerken met de afschaling van het gebied. Daarna komt natte teelt, of iets anders. Niets is nog bewezen, hier is het Veenweiden Innovatiecentrum voor. Bodemdaling wordt echt op de agenda gezet, onder dankzegging aan de waterschappen die in de provincie regievoerders zien. Waterschappen hebben een beperktere rol in het dossier. De provincie kan de link leggen tussen gebouwd en ongebouwd en over een groter scala toegevoegde waarde bieden. De regierol houdt niet in dat voor de makkelijkste weg wordt gekozen: de provincie kiest een rol die haar op het lijf geschreven is en waar zij van toegevoegde waarde kan zijn. De PvdD noemt het een visieloze ambitie en twijfelt aan de regierol. De gedeputeerde heeft hierover zojuist meer informatie gegeven.

Op de vraag of de differentiatie van de gebieden uiteindelijk niet leidt tot verschillende hoogtes antwoordt de gedeputeerde dat men er zo naar zou kunnen kijken. De gebiedsgerichte aanpak is wel een voorwaarde. Binnen een dergelijk gebied leidt een gebiedsgerichte aanpak er juist toe dat zoveel mogelijk mensen meedoen en er minder onderlinge verschillen ontstaan. In theorie zou het zo kunnen zijn dat, als in Kamerik en bij Mijdrecht gewerkt wordt, dan zou men misschien tussen die twee gebieden een verschil kunnen krijgen. Maar het principe is om zoveel mogelijk mensen mee te krijgen, ook voor de financiering.

De heer Van der Steeg licht toe dat hij daarom naar de peilindexatie vroeg. Als men daar een duidelijke richting aan geeft, worden agrariërs geprikkeld om bijvoorbeeld iets met onderwaterdrainage te gaan doen. Zo krijgt men ook in kleine gebieden geen hoogteverschillen. Als de een het wel doet en de ander niet, heeft de laatste hier nadeel van.

Gedeputeerde Pennarts stelt dat peilindexatie een onderwerp van gesprek is. In de visie wordt dit peilfixatie genoemd. Dit is niet de oplossing die een eind maakt aan alle problemen. Het is een van de knoppen waar men aan kan draaien en die niet over het hoofd gezien moet worden. In feite wordt de discussie omgedraaid: 'peil volgt functie' wordt 'functie volgt peil'. Die beweging ziet men ook bij waterschappen ontstaan. In het gebied wordt dit gesprek gevoerd als een van de opties om bodemdaling te lijf te gaan. Maar men moet ook realistisch zijn over de effecten en het niet groter maken dan het is.

Desgevraagd laat de gedeputeerde weten dat er een uitvoeringsprogramma komt. Er komt een aanpak, meer in de concrete uitvoering, waarin men de regionale verschillen gaat zien. Dan kunnen per gebied partners erbij betrokken worden.

De SP gaf aan enkele mogelijke partners te missen, GS hebben niet de indruk willen wekken limitatief te zijn geweest met de opsomming in de visie. Er worden met name partners gezocht die een netwerk hebben en die ook invloedrijk zijn in de regio. Hiermee wordt aangegeven dat het soms wat kleiner wordt gezocht.

Mevrouw Chidi vraagt of door de commissie RGW en de Staten meegedacht kan worden over het uitvoeringsprogramma voordat het voorligt ter besluitvorming. Als de visie lijkt op de Landbouwvisie, gaat men natuurlijk richting een uitvoeringsprogramma dat lijkt op de motie van de Landbouwvisie. Gedeputeerde Pennarts licht toe dat als de commissie een visie vaststelt, het uitvoeringsprogramma altijd ter informatie wordt aangeboden. De uitvoering is feitelijk aan GS. Er is echter niets op tegen om hierover te spreken met de commissie en er misschien een werkbezoek of bijeenkomst aan te wijden. Zij realiseert zich hoeveel belangstelling hiervoor bestaat binnen de Staten.

Mevrouw Chidi vergelijkt het met de Landbouwvisie, maar dat is natuurlijk een veel bredere scoop op een veel breder thema. Dit zou men bijna als een wat sectoralere aanpak kunnen beschouwen, het gaat specifiek over bodemdaling. Een uitvoeringsplan zal niet ter goedkeuring aan de Staten worden voorgelegd, maar er kan natuurlijk in de commissie of op een ander moment over gesproken worden, waarbij suggesties en ideeën kunnen worden opgehaald. Dit is hoe GS altijd omgaan met dergelijke stukken, tenzij een uitspraak van de Staten dit verandert.

Mevrouw Noordenbos gaat in op de opmerking dat Vereniging Eigen Huis een te grote partner zou zijn. Zij vraagt of woningbezitters plaatselijk wel worden meegenomen.

Gedeputeerde Pennarts licht toe dat men in de bodemdalingsaanpak twee sporen ziet. Er is het onbebouwd gebied, wat zij meer tot de provinciale scoop rekent. De provincie heeft contacten in het buitengebied en heeft het idee dat zij daar met de natuurlijke partners doorzettingskracht heeft. Als het gaat om woningbezitters spreekt men vaak over de bebouwde omgeving en daar zijn gemeenten zelf veel meer aan zet. Die willen dat op die manier doen. In Kockengen en in Gouda ziet men dat gemeenten zich met name op het bebouwde deel richten. Betreft het woningbezit in de regionale gebieden, dan komt dit wel aan de orde. Het gaat met name om de bodemdaling aangepakt in relatie tot het open gebied, dus samen met de agrarische sector en terreinbeherende organisaties.

De SP vraagt of dezelfde begrippen worden gebruikt als in het PBL-rapport. De begrippen rond bodemdaling zijn vrij universeel. Het gaat natuurlijk om een discussie die in veel meer gebieden in Nederland speelt. De terminologie en begrippen worden gedeeld.

Meerdere fracties vroegen waarom de bodemdaling niet gewoon gestopt wordt. Als de bodemdaling echt gestopt moet worden, dan moet men ook stoppen met een aantal activiteiten in het buitengebied. Het is bodemdaling in verhouding tot agrarisch gebruik, bodemdaling in verhouding tot peilbeheer wat soms nodig is voor vernatting van gebieden. Dus het stoppen is maatschappelijk zo ingewikkeld, dat GS kiezen voor een realistisch doel: een daling van 25 tot 30%. Stoppen is het mooiste, maar dan moet men zich afvragen wat de maatschappelijke en economische impact is.

Mevrouw Chidi komt terug op het uitvoeringsprogramma. Zij begrijpt de uitleg, het gaat om een visie met een beperkte focus. Het betreft echter een zeer grote maatschappelijke opgave die niet alleen sectoraal is richting agrariërs, maar heel veel meer omvat. Ook weet men niet wat er allemaal bij komt kijken. Zij pleit er daarom voor, en hoort hierover graag de mening van de andere fracties, om het uitvoeringsprogramma aan de Staten voor te leggen en te bespreken.

In reactie op de vragen over de kosten verwijst gedeputeerde Pennarts naar het stuk. Dat is een realistische inschatting en de reden waarom het zo belangrijk is dat met alle partners wordt samengewerkt. Er is het momentum, er is de urgentie. Het is niet realistisch om te denken dat de provincie met de eigen begroting zelf tot stappen kan komen. Alleen met een bundeling van krachten kan men komen tot een effectieve aanpak.

Het klopt dat er een effect van gasboringen is op bodemdaling. Gasboringen zijn in de regio Utrecht echter nog niet aan de orde. De Staten hebben de vrees aangegeven voor de effecten van eventuele boringen in bepaalde regio's.

De VVD roept op tot het zoeken van de dialoog. Hier is de gedeputeerde op ingegaan.

Er werd naar een bodemdalingskaart verwezen. Wellicht was dat de kaart die mevrouw Chidi projecteerde. Het is overigens een kaart waar de bebouwde omgeving nadrukkelijk een rol heeft, een kaart van het totale probleem van Nederland. Met het oog op de vraag waar de provincie Utrecht zich op moet focussen, waar de interventiemogelijkheden liggen en wat de haalbaarheidswaarden zijn, is het kaartje in de visie informatiever. Dat laat voor de regio zien waar de aanpak op gefocust zou moeten worden.

GroenLinks meent dat de realisatie van een strategie te laat komt. Het is niet de bedoeling dat wordt gewacht tot de Omgevingsvisie er in 2020 ligt en dat dan gestart wordt. Dit stuk krijgt zijn plek in de Omgevingsvisie, met name de focus en probleemdefinitie. Maar er is al begonnen met uitvoeringsactiviteiten. Er lopen initiatieven. In Woerden wordt bijvoorbeeld gekeken hoe men met een gezamenlijke aanpak kan komen tot verbetering, misschien delen met onderwaterdrainage. Agrariërs worden erop aangesproken om hun collega's in de regio hierin mee te nemen. Er ligt een interessante propositie in een ander deel van de provincie, waar het waterschap fors financiert vanuit een financieringsprogramma voor veenweidegebieden, om te kijken of onderwaterdrainage een oplossing is. In het Veenweiden Innovatiecentrum wordt geëxperimenteerd met natte teelt. Er wordt aan een oplossing van het probleem gewerkt, maar dit krijgt men niet met een kleine ingreep voor elkaar. Of een concept of ingreep werkt, wordt vaak pas duidelijk na drie of vier jaar. Het is echt werk van de lange adem.

Het lijkt een probleem van overmorgen waardoor er nu weinig lijkt te gebeuren: dat gevoel lijkt bij alle fracties te bestaan. Wordt nu genoeg gedaan om het enorme probleem op te lossen? Wellicht komt men binnen de provincie schoorvoetend van start, maar men is echt bezig om hier iets aan te doen. D66 vraagt of de urgentie wel wordt gevoeld. De gedeputeerde hoopt met haar toelichting de commissieleden het gevoel te hebben gegeven dat er concrete activiteiten komen, maar dat men ook verder wil gaan.

De heer De Kruijf is blij met de opmerking dat er al veel concreets gebeurt. Met het oog op het ongelooft in de commissie is het wellicht handig om op papier te zetten wat concreet wordt gedaan tot de Omgevingsvisie, maar dan tot 2030. Hij heeft het gevoel dat het weinig concreet en vaag is. Gedeputeerde Pennarts betreurt dit. In de bijlage achterin de visie zijn voorbeelden te lezen. Er wordt een programma beschreven waarbij waterschap HDSR een aantal boeren, met een bijdrage in de financiering van 25%, uitdaagt om te gaan experimenteren met onderwaterdrainage. De gedeputeerde zegt toe de (beoogde) projecten op een rijtje te zetten. Er is haar veel aan gelegen dat het de heer De Kruijf duidelijk wordt dat de visie echt de voeten in het veen heeft staan.

De heer De Kruijf vraagt de gedeputeerde om daarbij te kijken naar de formulering over de knikpuntgebieden, gebieden waar het meest urgent iets moet gebeuren. Wordt dan gezegd dat GS de komende tien jaar gaan onderzoeken wat voor mogelijkheden er zijn, wat voor kansen geboden kunnen worden om daarna wellicht ander landbouwgebruik te realiseren? Wat gebeurt er dan? Hij meent dat niet één boer hierdoor gestimuleerd wordt om tot ander landbouwgebruik te komen.

De heer De Heer stelt voor om de infosessies met drie provincies samen te doen. Drie provincies zijn bezig met de bodemdaling. In een gezamenlijke infosessie kunnen ze vertellen wat zij doen. Dan leert men van elkaar.

Gedeputeerde Pennarts wijst de heer De Heer op de bijeenkomst die zij enige tijd terug hiervoor georganiseerd had en die zij vanwege gebrek aan belangstelling moest afzeggen.

Zij is het niet eens met de opmerking van de heer De Kruijf over de tien jaar. Maar als mensen geen perspectief krijgen in een vorm van tijd en een afweging, dan gaat iedereen met de hakken in het zand en is men de eerste tien jaar bezig om hen uit die positie te krijgen. Het gaat om heel grote

vraagstukken, het gaat om de toekomst van mensen en van bedrijven. Tien jaar klinkt als iets wat niet oplosbaar is, maar het betreft hier iets heel weerbarstigs. Er moet een mix worden gezocht van *quick wins* en snelle verandering, maar de hele fundamentele verandering, bijvoorbeeld van het een andere bestemming geven aan gebieden, vraagt tijd. Zij wil niet de indruk wekken dat dit zomaar geregeld kan worden.

Mevrouw Noordenbos vraagt wat er in die tien jaar met de bebouwde omgeving gebeurt. Huizen en wegen verzakken steeds verder. Hoeveel geld gaat dat de mensen kosten? De gedeputeerde zegt dat het voor de bedrijven belangrijk is wat gebeurt, maar het is voor de inwoners ook heel belangrijk. Gedeputeerde Pennarts geeft aan zojuist een vraag beantwoord te hebben die met name de agrarische gebieden betrof. De SP refereert aan iets anders. Dit is waar. De wegen die verzakken en met nieuw materiaal opgevuld moeten worden en met ander asfalt behandeld moeten worden, paalrot die opgelost moet worden, noem het maar op. Zij heeft daar natuurlijk zelf ook niet een scenario voor. Dat is iets wat met elkaar moet worden gedaan. Bekeken moet worden welke ingrepen moeten worden gedaan, wat wel of niet werkt en hoe dit betaald wordt. Het is een heel weerbarstig probleem en men staat aan de start ervan maar is het onderling eens dat er begonnen moet worden, dat is een winstpunt. In de provincie Utrecht wil de gedeputeerde met de visie de komende jaren een aantal stappen zetten.

De PvdA refereert aan het advies van de ARK. Met een aantal punten is rekening gehouden in het programma. Hij noemt ook een aantal heel belangwekkende dingen die op een later moment, maar ook in het uitvoeringsprogramma, aan de orde kunnen komen. De ARK merkt op dat het heel erg over agrariërs gaat en vraagt waarom het niet over natuur, recreatie en toerisme gaat. Dat is een interessante vraag die te maken heeft met de scope van dit programma: het buitengebied en met name de agrarische vraagstelling. Bij andere onderwerpen zal men op de vraag komen hoe een stedeling kan bijdragen aan de kwaliteit van de landelijke omgeving, bijvoorbeeld bij de Ringparkdiscussie. Het is niet een geïsoleerd probleem, het is een probleem van de hele samenleving. Het advies van de ARK wordt meegenomen in deze visie maar dit komt zeker terug op een aantal punten in het uitwerkingsprogramma.

In reactie op de vraag naar duidelijkheid antwoordt de gedeputeerde dat duidelijkheid ook is een realistische tijdsinschatting kunnen geven en mensen daarmee over de streep trekken.

Wat de vraag over het concreet zijn betreft: zij hoopt met de toelichting de visie meer ingekleurd te hebben.

Het CDA stelt dat het van onderaf gedragen moet worden. De visie benadrukt dat men met die aanpak het verst komt. Het kan niet zo zijn dat de langzaamste het tempo bepaalt, er zullen moeilijke gesprekken gevoerd moeten worden. De gedeputeerde dankt de fractie voor haar steun aan de visie. Op de vraag van de ChristenUnie of de knikpuntgebieden interprovinciaal zijn, antwoordt de gedeputeerde dat dit in Zuid-Holland ook speelt. Daar is men concreter in het benoemen omdat de problematiek daar zo hardnekkig is. Het is niet duidelijk of er in Gelderland op dezelfde manier gekeken wordt naar dit vraagstuk.

Er is gevraagd of het niet sneller kan. Sommige dingen kunnen snel, zeker als deze visie er ligt. Andere dingen hebben vanuit de aard van hun problematiek en de mate waarin mensen een beweging moeten maken, meer tijd nodig. Het is vooral landbouw. Dat behoort tot de provinciale scope. Dit gebeurt in samenwerking met de partners, maar ook de andere partijen zijn zeker relevant om te betrekken. Dat zullen GS zeker doen.

De heer De Heer sprak over de inventarisaties die het kwaliteitsteam heeft gemaakt van wat cultuurhistorisch van waarde is. Hier zijn nadrukkelijk de veenweidegebieden in het westen van de provincie genoemd. Dat is terecht, want dat vindt men verder nergens. Op de vraag hoe dit strookt met het kaartje van deelgebieden in de visie antwoordt de gedeputeerde dat dit ook het ingewikkelde is. Als men echt naar de bodem kijkt, kan er wel iets contrairs op zitten. De provincie kijkt naar waar het zin heeft om investeringen te doen. Dat is iets anders dan wanneer men de kwaliteit als uitgangspunt neemt. GS kijken naar het gebied, naar het gebruik van het gebied, naar het risico op bodemdaling, de snelheid van de bodemdaling en de mogelijkheid om er iets aan te

doen. Dan komt men bij een redenering dat er gebieden kunnen zijn die vooralsnog als knikpuntgebied gedefinieerd worden. Hiervan kan gezegd worden dat hier op de lange termijn voor in ieder geval de agrarische activiteit geen toekomst is. Er zal geïnvesteerd moeten worden en mensen zal perspectief op een andere toekomst geboden moeten worden. Dat is niet altijd in overeenstemming met de kwaliteitsgebieden, het is een andere waardering en een andere selectie van gebieden in de regio.

De constatering dat er niet gehandhaafd zou zijn op de bodemkaart is niet juist. Er is wel degelijk gehandhaafd op het scheuren van grasland omdat dit invloed heeft op de snelheid waarmee de bodem inklinkt.

De PVV benoemt het behoud van het Hollandse landschap. Daar waar dat kan, willen GS dat ook. In reactie op de opmerking dat er snel kleine maatregelen genomen moeten worden, stelt de gedeputeerde dat dit óók moet gebeuren. Men moet ook de grotere maatregelen, die meer impact hebben, op langere termijn niet uit de weg gaan als men over 100 tot 150 jaar het unieke gebied nog wil kunnen bekijken.

De SGP sprak over een rapport. Hierover is wat verwarring en buiten de vergadering om zal geïnformeerd worden welk rapport dit betreft.

De voorzitter geeft de fracties de gelegenheid voor een tweede termijn.

Mevrouw Hoek verwijst naar het onderwerp meekoppelkansen in het voorstel. Hier staat dat de provincie geen juridische verantwoordelijkheid heeft, vooral bij woningbouw en woningen waarmee van alles gebeurt. Haar fractie zou ervoor willen pleiten dat in de uiteindelijke visie wordt meegenomen dat de intentie van de provincie is om met initiatiefvoorstellen te komen, vooral voor wat betreft wonen. Er staat bijvoorbeeld dat hier en daar waterwoningen worden gebouwd die mee meanderen met de stijging en daling van de ondergrond. Dit wordt verder uitgediept in de nieuwe visie met ideeën, maar zij pleit ervoor dat er ook richtlijnen voor gemeenten in dit gebied komen. Bijvoorbeeld dat, als de bestemmingsplannen ter goedkeuring bij de provincie komen, erin meegenomen wordt dat men op een bepaalde manier woningen gaat realiseren. Niet meer traditioneel zonder onderheien of zonder andere maatregelen. Dat wil de fractie aan de gedeputeerde meegeven. Het college zou meer moeten meegeven wat woningbouw betreft, als men dat zou willen. Het Vierde Kwadrant in Kockengen is een voorbeeld. Hier is zes meter grond gestort om ervoor te zorgen dat het tot het maaiveld komt na de inklinking. Dan wordt er wel geheid. De provincie zou meer moeten opdragen om woonwijken te ontwikkelen in deze gebieden, maar ook individuele woningen.

De heer Van der Steeg steunt het pleidooi van de heer De Kruijf om blijvend op de hoogte gehouden te worden ten aanzien van concrete maatregelen.

Hij steunt de vraag van mevrouw Chidi. Spreker vroeg in eerste termijn om het uitvoeringsprogramma te laten terugkeren in de commissie, in de vorm van een Statenvoorstel zodat men er echt iets van kan vinden.

Mevrouw Noordenbos laat weten dat haar fractie achter de punten van de vorige spreker staat. Ook zij ziet graag dat de commissie bij het uitvoeringsprogramma wordt betrokken en bij voorkeur in de vorm van een Statenvoorstel zodat erover gestemd kan worden en er zonodig iets aan veranderd kan worden.

De voorzitter wijst erop dat nu over de visie Bodemdaling wordt gesproken. Bij het afconcluderen zal men terugkomen op het uitvoeringsprogramma.

De heer Germes heeft het gevoel dat bij het werkgebied van de HDSR meer urgentie wordt gevoeld en middelen beschikbaar zijn dan in het werkgebied van AGV. Hij roept de gedeputeerde ertoe op om

AGV, een donkerpaars gebied linksboven op het kaartje, te laten kijken of er middelen beschikbaar zijn. Zoals gezegd zullen niet alleen middelen van de provincie worden ingezet.

Volgens de heer De Heer lag er bij het vorige begrotingsdebat een motie op tafel om meer geld te steken in het onderwerp. Hij vraagt waarom de VVD daar tegen heeft gestemd.

De heer Germis benadrukt dat het hem niet alleen om de provinciale middelen gaat, maar ook om de middelen van de waterschappen. Daar beslissen PS niet per motie over. GS informeerden de commissie erover dat er wel middelen beschikbaar zijn. Daar vraagt hij aandacht voor.

Mevrouw Kotkamp dankt de gedeputeerde voor de beantwoording. Zij erkent dat het feit dat het plan er ligt een stap in de goede richting is, ook is er overeenstemming over het feit dat er iets moet gebeuren.

Zij is blij te horen dat er concrete acties worden ondernomen. Ook haar fractie zou daarvan op de hoogte gehouden willen worden. Dat geldt ook voor het uitvoeringsprogramma, het lastige van een weinig concrete visie is dat het niet helder is wat de politieke keuzes zijn en die vinden pas hun weerslag in een uitvoeringsprogramma. Ook haar fractie houdt een pleidooi om het ter goedkeuring aan de Staten voor te leggen. Dan kan de politieke discussie erover gevoerd worden.

Mevrouw Chidi was blij dat een andere fractie de ambtenaren bedankte. Al twee tot drie jaar wordt in infosessies over dit plan gesproken, ook zij bedankt de ambtenaren ervoor. Het smaakt naar meer, zo moet de opbouwende feedback van haar fractie ook worden gezien.

Bij het werkbezoek aan Brussel kreeg zij mee dat het onderwerp bodemdaling op Europees gebied niet een prioritaire opgave is. Zij vraagt of dit zo is en of de Staten dat wel moeten willen.

De heer De Kruijf laat weten dat zijn fractie de waardering voor het geleverde werk van de ambtenaren deelt.

De vraag blijft hangen wat er precies gedaan wordt morgen, overmorgen, volgende week, volgend jaar. De gedeputeerde heeft toegezegd dat op papier te zetten. Spreker is daar nieuwsgierig naar. Hij sluit zich aan bij mevrouw Chidi, zo lang het nog zo weinig concreet is, is het belang van het kunnen praten over hoe men ermee omgaat erg groot. Zijn fractie steunt de opmerking dat het stuk in de commissie besproken zal worden. Het zou ook een Statenvoorstel mogen worden, dan hebben de fracties een steviger middel in handen om de opvatting daarover kenbaar te maken.

De heer De Heer heeft twee vragen over de inbreng in de eerste termijn van het college.

De opmerking over Noord-Holland was wat onduidelijk, want er werd kritiek geleverd op Noord-Holland en AGV. Maar als hij het goed begrepen heeft, leidde de perspectiefnota van het Groene Hart niet tot verdergaande uitspraken omdat AGV juist harder wilde lopen dan HDSR. Kan er beter naar het beeld van Noord-Holland worden gekeken? Volgens spreker is AGV minstens zo ambitieus als HDSR.

'Het is onduidelijk in welke mate gemeenten ons PRV-beleid toepassen.' Hij leidt daaruit af dat het scheuren van grasland dus niet wordt gehandhaafd. Er staat bij: *'Het is de vraag of het verbod stand moet houden in onze Omgevingsverordening.'* Hier moet goed naar gekeken worden, wordt hier niet een instrument overboord gegooid dat op korte termijn zoden aan de dijk zet?

De heer Van Leeuwen constateert dat de gedeputeerde niet op zijn laatste opmerking gereageerd heeft: *'Laat de oplossing komen van mensen die dagelijks omgaan met de bodem, dus de agrariërs zelf die met de laarzen in het veen staan'*. Hij vraagt hoe de gedeputeerde hier tegenaan kijkt. Ook zijn fractie is voorstander van het in de Staten behandelen van het uitvoeringsprogramma.

Gedeputeerde Pennarts benadrukt de toezegging dat zij met een memo naar de Staten zal komen waarin zij meer inkleuring geeft van de visie in concrete projecten.

Er komt een uitvoeringsprogramma voor 2019 en 2020, na 2020 hangt dit af van de Omgevingsvisie, waarin de integrale afweging plaatsvindt. Al het gaat om de routing van het

uitvoeringsprogramma, dan houdt de gedeputeerde zich aan de algemene regels. De Staten kunnen dat altijd wijzigen. De basisregels zijn dat de Staten een uitvoeringsprogramma krijgen ter bespreking. De Staten kunnen altijd anders besluiten. Zij hoopt dat de commissie, op het moment dat het uitvoeringsprogramma voorligt, de afweging maakt of dit een uitvoeringsprogramma is waarvan de Staten vinden dat er iets aan toegevoegd moet worden of dat de argumenten van de commissie te herkennen zijn in het uitvoeringsprogramma en er genoeg aanknopingspunten en antwoorden zijn. De gedeputeerde gaat niet op voorhand toezeggen dat zij het Statenvoorstel naar de Staten brengt. Dat zijn niet de spelregels. Het staat de Staten altijd vrij om, op het moment dat het uitvoeringsprogramma voorligt, daar een ander besluit in te nemen. Zij hoopt dat deze afspraak gemaakt kan worden.

De voorzitter wijst erop dat dit de juiste route is.

Gedeputeerde Pennarts brengt naar voren dat de commissie anders een motie in moet dienen bij de Staten waarin het tevoren wordt opgedragen.

Mevrouw Noordenbos vraagt wanneer de commissie het stuk kan verwachten.

Gedeputeerde Pennarts deelt mee dat het uitvoeringsprogramma in 2019 gereed zal zijn. Het overkoepelende programma wordt door de Staten vastgesteld en dan komt de uitvoering altijd langs ter informatie. Tenzij de Staten menen dat zij het per definitie willen zien. Normaal gesproken wordt het uitvoeringsprogramma gepresenteerd en kunnen de Staten er altijd iets van vinden. Dit is ook het voorstel van de gedeputeerde aan de commissieleden.

Mevrouw Chidi vindt dat dit als een goed plan klinkt en stelt voor dit zo te doen.

Gedeputeerde Pennarts merkt op dat dit altijd zo gebeurt en bedankt de fractie dat die dit ook hier wil doen.

Mevrouw Hoek merkte op, naar aanleiding van de problematiek van de bebouwde omgeving, dat het heel jammer is als er gebouwd wordt op plekken waar dat niet houdbaar is. Op de vraag of dit niet voorgeschreven kan worden, antwoordt gedeputeerde Pennarts dat het beschrijven van de gebieden in de Omgevingsvisie hiervoor precies voldoende soelaas biedt. Als er de erkenning is dat in bepaalde gebieden bepaalde problemen spelen, dan is het voor gemeenten die daar per definitie over gaan logisch en voor de hand liggend dat hier rekening mee wordt gehouden. Bijvoorbeeld bij waar wordt gebouwd en hoe er gebouwd wordt. Het wil niet zeggen dat er niet gebouwd kan worden, maar men bouwt op een andere manier of met andere materialen.

Mevrouw Hoek vindt het van belang dat er vooraf richtlijnen aan de gemeenten worden gegeven, rekening houdend met de bestemmingsplannen, als daarin bouwplannen zijn opgenomen.

Gedeputeerde Pennarts wijst erop dat dit kan voor zover het binnen de mogelijkheden van de provincie ligt om de gemeenten dit voor te schrijven. Het belang is wederzijds even groot, als men maar goed weet waar de risico's op bodemdaling liggen, men weet steeds meer en er zijn steeds nieuwe technieken om het op te lossen, dan gaat die ontwikkeling zich wel inzetten.

Op de vraag van de VVD hoe de focus van de AGV is op het gebied van bodemdaling gaf de ChristenUnie al wat inkleuring. In de praktijk merkt men dat de HDSR ver is met de aanpak van bodemdaling, maar ook AGV heeft een strategisch stuk en ook daar komen projecten en middelen voor vrij. De provincie is ook met AGV in gesprek, ook AGV heeft een ambitie. Het gebied linksboven op de kaart sluit aan bij Noord-Holland en daar ligt het gebied van AGV. Ook die hebben de noodzaak om daarop in actie te komen. Het college ziet dat ook.

Desgevraagd door mevrouw Chidi licht de gedeputeerde toe dat Nederland niet het enige land met bodemdaling is. Wat interessant is, is dat het GLB als het goed is een nieuwe ontwikkeling doormaakt waarin de middelen veel meer ter beschikking van de groenblauwe diensten gesteld worden, ook voor waterkwaliteit en de opgave op natuur en milieu. Het is mogelijk dat, als de middelen anders worden besteed, ook dit vraagstuk beter geadresseerd kan worden.

Van hoe de situatie per land is, is de gedeputeerde niet precies op de hoogte.

De vraag van de PvdA is zojuist besproken toen in algemene zin werd gesproken hoe met de stukken wordt omgegaan.

De SGP vraagt hoe de gedeputeerde er tegenaan kijkt om de agrariërs een rol te geven. Zij hoopt dat de fractie heeft gemerkt dat de gedeputeerde van mening is dat het niet zonder kan. De mensen die actief zijn in het gebied moeten erbij betrokken worden, men moet met elkaar in gesprek gaan en de opties moeten afgewogen worden. Er zijn altijd mensen die langzamer of sneller willen. Het kan niet altijd zo zijn dat degenen die langzamer willen het tempo bepalen. Er kunnen dus ook pittige gesprekken plaatsvinden.

De heer De Heer herinnert aan de vraag om een reactie op het scheuren van grasland in de Omgevingsverordening.

Gedeputeerde Pennarts vindt dit een moeilijke vraag. Zij wil dit niet met zekerheid zeggen, maar daaraan kan niet de conclusie worden verbonden dat er niet op gehandhaafd wordt. Het zit hier ook op de gemeentelijke handhaving, die voorschriften zijn er. Zij zegt toe haar reactie in een memo te verwoorden.

De voorzitter vraagt of, als de notitie als een startnotitie wordt gezien, hij dan rijp is voor behandeling in de Staten. Voor hem zou dat zijn met een normaal debat.

Mevrouw Kotkamp vraagt om meer duidelijkheid over de vervolgstappen. In het stuk staat dat in 2020 pas helder is wat de integrale opgaven zijn en dan wordt pas een realisatiestrategie opgesteld. Er wordt gesproken over een uitvoeringsprogramma. De vraag is wat in 2019 naar de Staten zal gaan. Zij vraagt wat de vervolgstappen zijn omdat op basis daarvan bepaald kan worden wat de commissie met dit stuk wil.

De voorzitter heeft begrepen dat dit stuk behandeld wordt in de Statenvergadering van december 2018. In 2019 zal er een uitvoeringsprogramma voorliggen.

Gedeputeerde Pennarts beaamt dit. De Omgevingsvisie wordt in 2020 voorgelegd en daarin zal dit stuk over bodemdaling worden opgenomen. Het uitvoeringsprogramma dat bij dit vraagstuk hoort, ontvangen de Staten in het begin van 2019. Voorliggend stuk is een bouwsteen voor de Omgevingsvisie.

De heer Van Leeuwen laat weten dat zijn fractie niet voor behandeling in de Staten is. Er zitten nog teveel haken en ogen aan.

De heer De Kruijf merkt op dat er nog informatie toegestuurd wordt. Daaruit blijkt of zijn fractie hiermee uit de voeten kan.

De voorzitter wijst erop dat, als het stuk niet op 10 december wordt besproken in de Staten, het in februari 2019 besproken zal worden.

De heer Van der Steeg laat weten dat zijn fractie zich aansluit bij de SGP.

Mevrouw Noordenbos sluit zich hierbij aan.

De voorzitter vraagt of de fracties van mening zijn dat de visie niet rijp is voor behandeling in de Statenvergadering van 10 december 2018. Hij inventariseert de meningen.

De heer Germis laat weten dat de VVD het stuk graag in december wil behandelen. Fracties kunnen amendementen of moties indienen als men een andere kant op wil.

Mevrouw Hoek is alleen voor bespreken in de Statenvergadering in december als de op- en aanmerkingen er nog in verwerkt kunnen worden. Dat zal het niet halen.

Mevrouw Chidi wijst erop dat de ARK aangeeft dat een aantal zaken later opgenomen kunnen worden in de Omgevingsvisie. Een deel is al verwerkt. Het is rijp voor een besluit in december, maar dan moeten de Staten met moties en amendementen wat meer richting aan geven. Dat zou kunnen. Haar fractie zit hier dubbel in.

Gedeputeerde Pennarts merkt op dat het college het stuk van de ARK vrij laat heeft ontvangen. Maar het kan natuurlijk wel een reactie geven op een aantal opmerkingen. Zij is de commissie nog een memo verschuldigd en kan, als het gaat om de aanbevelingen van de ARK, de Staten een bijlage sturen waarin het college per aanbeveling aangeeft welke plek het krijgt in het stuk of hoe het al zijn plek vindt in de visie. Men kan dan meer weloverwogen een besluit nemen over hoe met het stuk wordt omgegaan. Zij zegt toe de bijlage nog voor 10 december toe te sturen. Het college adviseert op die manier de Staten die dan zelf de afweging kunnen maken.

De heer De Kruijf wijst erop dat de Staten nogal wat informatie zullen ontvangen. Zijn fractie vindt het niet verstandig om dit in december te behandelen.

Mevrouw Kolthof sluit zich aan bij de heer De Kruijf.

De heer De Heer ziet dit graag zo snel mogelijk behandeld, als het kan tegelijk met het Koersdocument van de Omgevingsvisie.

De heer Van Deún is van mening dat het, met het toegezegde memo, besproken kan worden.

De voorzitter constateert dat de fracties van VVD, GroenLinks, D66, ChristenUnie en PVV voorstander zijn van het bespreken van de visie in december.

De voorzitter laat weten dat is besloten dat dat de visie behandeld wordt in een normaal debat in de Statenvergadering van 10 december 2018.

Mevrouw Noordenbos vraagt om welke reden de voorzitter dit besluit heeft genomen.

De voorzitter laat weten dat de afweging samen met de griffie en de gedeputeerde is gemaakt. Er mag geen gewogen stemming zijn met aantallen partijen. Het hangt erom, de ene helft is voor en de andere helft is tegen. In de Staten hebben de fracties alle ruimte om met moties, amendementen en alle instrumenten die hen ter beschikking staan om hier wat van te vinden.

De heer Van Leeuwen merkt op dat de voorzitter refereert aan de aanwezige personen, wie zij vertegenwoordigen aan partijleden in de Staten. Is het niet zo dat in de commissie de personen die aanwezig zijn de doorslag geven?

De voorzitter licht toe dat het niet om het aantal vertegenwoordigde zetels gaat. Er is gekeken wat nu ongeveer de stemming is.

Het lijkt de heer Van Leeuwen dat de stemming net andersom is.

De voorzitter stelt dat dit geen voorstel is, het is een besluit van de voorzitter.

De heer Van Leeuwen vraagt wat de reden was van het inventariseren van de meningen.

De voorzitter antwoordt dat daarmee de stemming is gepeild. De stemming was 50/50 en dan neemt de voorzitter een besluit.

Mevrouw Hoek vraagt of er nog wel een aanvullende memo komt van gedeputeerde Pennarts.

De voorzitter benadrukt dat de gedeputeerde heeft toegezegd dat de fracties de memo ontvangen voor de behandeling in de Staten, zodat de memo betrokken kan worden bij de overwegingen en de inbreng.

2.1 [SV Wijziging waterverordening HDSR](#)

en

2.2 [SV Wijziging waterverordeningen Rivierenland en Vallei en Veluwe](#)

De voorzitter herinnert aan de eerder in deze vergadering gemaakte afspraak dat gedeputeerde Pennarts de agendapunten 2.1 en 2.2 zal toelichten.

Gedeputeerde Pennarts wijst erop dat er drie vragen gesteld zijn over de waterverordeningen.

De SGP vroeg hoe de schadevergoeding voor waterberging geregeld is. De verordening gaat hier niet over. De verordening gaat over wanneer sprake is van wateroverlast. De vraag is relevant, maar niet in het kader van de verordening.

Op de vraag of wijzigingen aan de waterverordening te maken hebben met de KWA, de kleinschalige wateraanvoer, antwoordt de gedeputeerde dat de wijzigingen daar niet mee te maken hebben.

Hoewel zichzelf zojuist anders suggereerde, is dit niet het geval.

De reden waarom Overijssel en Zuid-Holland het anders doen is omdat zij nu al een omgevingsverordening opstellen. Zij nemen het in die procedure mee. Utrecht is er wat later mee. De wijzigingen kunnen niet wachten, vandaar dat Utrecht nu apart de verordening wijzigt.

De voorzitter constateert dat de commissie adviseert om over deze agendapunten een klein debat in PS te voeren. Hij draagt hierna het voorzitterschap over aan mevrouw Dekker.

3. RUIMTE

3.1 [SV Inpassingsplan Kantoren](#)

De voorzitter memoreert dat dit het sluitstuk is van een jarenlange periode. De Staten hebben hierover al in 2014 een besluit genomen. Er hebben zich drie sprekers gemeld.

De voorzitter geeft het woord aan de eerste spreker bij dit agendapunt.

De heer Holsteijn spreekt in namens het Platform Bedrijventerreinen Veenendaal en de Bedrijvenkring Ondernemend Veenendaal.

De insprektekst van de heer Holsteijn wordt als bijlage 3 aan dit verslag toegevoegd. Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer Holsteijn pleit voor het ruimte geven aan ondernemers om te ondernemen. De heer Schaddelee wijst erop dat er ook ondernemers zijn die de provincie benaderen en aangeven op een verpauperd bedrijventerrein gevestigd te zijn, dat niet wordt herontwikkeld omdat er nog zoveel nieuwe locaties uit te geven zijn. Zij vragen om de druk op te voeren zodat de gemeente gaat herontwikkelen. Hij vraagt wat de heer Holsteijn van een dergelijke zienswijze vindt en of hij dergelijke ondernemers wel eens spreekt.

De spreker redeneert sterk vanuit Veenendaal en dat is zijn goed recht. De heer De Kruijf benadrukt dat de Staten te maken hebben met een provinciale gemiddelde leegstand van boven de 16%. Dat betekent dat, als men bovenlokaal redeneert, het voor lokale vragen en behoeften anders afgewogen wordt dan dat de heer Holsteijn doet. Hij vraagt of de spreker zich dit kan voorstellen.

De heer Holsteijn gaf aan dat er in de periode van recessie een veel hogere leegstand was en de prognose is dat het in 2019 minder dan 10% is. Mevrouw Hoek vraagt wat de plannen zijn voor de huidige leegstand, of dat afbreken en nieuwbouw realiseren is of vernieuwen. Er zullen misschien meerdere gemeenten zijn die aangeven dat er goed herstel plaatsvindt, zij denken aan Stichtse Vecht waar veel omgebouwd wordt tot woningen. Zij vraagt of in Veenendaal panden die niet meer geschikt zijn voor kantoor gebruik maar wel voor woningen, getransformeerd worden. Is het zo dat de spreker naar aanleiding van de voorliggende visie wil zeggen dat er maatwerk moet komen?

De heer Holsteijn vraagt de heer Schaddelee zijn vraag te verduidelijken.

De heer Schaddelee licht toe dat, op het moment dat er nog genoeg nieuwe percelen vrij zijn waar nieuwe kantoren gebouwd kunnen worden, er bij gemeenten geen druk ligt om bestaande bedrijventerreinen op te knappen. Hij hoort van ondernemers dat er in Veenendaal vrij veel bedrijventerreinen zijn die toe zijn aan sanering.

De heer Holsteijn antwoordt dat enkele bedrijventerreinen inderdaad wat ouder zijn en dat herontwikkeling daar gewenst is. Als de heer Schaddelee zegt dat, als men de druk erop houdt op andere plekken met veel ruimte en met nieuwe bedrijventerreinen, dit gemeenten en provincie meer dwingt om de herontwikkeling in te zetten, dan ondersteunt hij dat punt.

De PvdA vraagt of het helpt om de leegstand verder omlaag te brengen. 50PLUS gaf dit zojuist ook aan. Hij zou de Staten adviseren om voor meer maatwerk te zorgen. De stad Utrecht heeft bijvoorbeeld een kantorenleegstand van beneden de 8%, in delen van de stad is echt een tekort aan kantoren. In Stichtse Vecht is het bijna 23%, daar is een andere benadering gewenst. Een algemene beleidslijn met een beleid zoals nu voorstaat, helpt volgens hem niet. Het is verstandig om met maatwerk te kijken wat past bij de regionale situatie.

Desgevraagd licht hij toe dat er plannen zijn om de huidige leegstand aan te pakken. Hier wordt vrij hard aan gewerkt. Daarom weet hij ook dat het na 1 januari beneden de 10% komt.

Er zijn niet veel kantoorgebouwen die geschikt zijn voor transformatie naar woningen. Een paar zijn inmiddels getransformeerd. Een paar gebouwen moeten gewoon afgebroken worden.

Lokaal maatwerk, per regio, is het beste antwoord op de verschillende situaties in de provincie.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede inspreker bij dit agendapunt.

De heer Lochtenberg spreekt in als wethouder namens de gemeente Veenendaal

De inspreektekst van de heer Lochtenberg wordt als bijlage 4 aan dit verslag toegevoegd.

Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer Lochtenberg pleit voor maatwerk en ervaart het voorliggende voorstel als een belemmering voor verdere ontwikkeling. Mevrouw Hoek vraagt of hij contacten heeft met de provincie Gelderland, het betreft immers dezelfde regio. Dit is het inpassingsplan van de provincie Utrecht, maar zij vindt het belangrijk om te kijken naar of rekening te houden met de buurprovincie en met Regio FoodValley. Is de inspreker dit met haar eens?

De heer Van Leeuwen dankt de heer Lochtenberg voor de historische beschrijving van Veenendaal. Na 1 januari valt Veenendaal onder de 10% beschikbare kantooruimte die leegstaat. Hij vraagt of de inspreker kan vertellen hoe dit is bereikt, hoe men van een hoog percentage naar een veel lager percentage is gekomen. Daar kan iedereen van leren.

De heer Lochtenberg pleit hartstochtelijk voor een autonoom Veenendaal. De heer De Kruijf kan zich daar wat bij voorstellen, collega bestuurders zullen dat met hem eens zijn. Tegelijkertijd is het zo dat in de afgelopen vijftien jaar die autonome gemeenten niet in staat zijn geweest om dit probleem op te lossen. Integendeel, het is alleen maar gegroeid, ondanks de economische wind mee. Hij vraagt wat er nu anders is, waarom de autonome gemeente dit nu wel zou kunnen oplossen zonder het plan van de provincie dat de aanpak bovenlokaal op zich neemt.

De heer Lochtenberg pleit voor ruimte voor een lokale aanpak. De heer Schaddelee wijst erop dat er gemeenten zijn die hebben gekozen voor planreductie, bijvoorbeeld Nieuwegein en Utrecht.

Waarom heeft Veenendaal er niet voor gekozen om zelf de regie in handen te houden en zelf met een plan te komen?

Om het concreet te maken vraagt mevrouw Eijsbroek de heer Lichtenberg aan hoeveel meter uitbreiding hij denkt en op welke termijn. Hij geeft aan dat er tekorten zijn en zij hoort graag welke wensen er leven.

50PLUS vroeg naar maatwerk en naar de contacten met Gelderland. De heer Lichtenberg laat weten dat er vrij veel contacten via Regio FoodValley met Gelderland zijn. Hij kijkt wat jaloers naar die provincie omdat die vrij veel ruimte aan haar gemeenten geeft. Daarbij wordt nagegaan wat er nodig is aan kantoren en hoe een en ander op elkaar kan worden afgestemd. Dat geeft net wat meer flexibiliteit en lokale bewegingsvrijheid. In overleg wordt naar de lokale situatie gekeken, want iedere gemeente heeft een andere ruimtelijk behoefte. Het inpassingsplan wordt door de provincie als een keurslijf op de gemeenten neergelegd: zo is het en zo gaat het blijven. Het zou al enige winst zijn als hij de aanpak van Gelderland in overweging zou kunnen geven.

De SGP vroeg hoe de gemeente onder de 10% is gekomen. De heer Lichtenberg neemt hier niet de credits voor, voor een groot gedeelte komt dit doordat de markt is aangetrokken. De heer Holsteijn sprak ook over de aantrekkende economie sinds 2014. Er werd zojuist gememoreerd dat de provincie hier een heel aantal jaren mee bezig is. Maar in de afgelopen jaren is de wereld, de provincie Utrecht en Veenendaal ingrijpend veranderd.

De PvdA vraagt naar de reden waarom het de gemeente niet gelukt is en de leegstand toch is toegenomen. Volgens de cijfers in Veenendaal is de leegstand afgenomen. Ook dat is niet helemaal de verdienste van de gemeente, maar ook van ondernemers in Veenendaal die keihard werken om hun brood te verdienen en daar ook ruimte voor nodig hebben. Dat is de reden waarom hij hier is. Los van de vraag wat een overheid hier allemaal wel of niet in kan betekenen, is de leegstand in Veenendaal afgenomen volgens hem, wat iets meer laat zien dat het goed is om dergelijke dingen lokaal, met de eigen ondernemers, met de eigen gemeente en met de lokale democratie te bekijken. De behoeften in Veenendaal zijn nu eenmaal anders dan in Utrecht.

De ChristenUnie vroeg naar planreductie. De heer Lichtenberg weet niet of dat concreet is overwogen. Als de fractie daar een antwoord op wil, dan zal hij hier schriftelijk op terugkomen. Veenendaal heeft wel een aantal kantoorgebouwen omgezet naar woningen. Maar als men een bedrijventerrein wil gaan herontwikkelen, dan zal een bedrijf ergens anders naar toe moeten, bij voorkeur binnen gemeentegrenzen of in de omgeving. Als het daar weer vrij komt, kan men weer gaan heroverwegen.

De VVD vroeg naar de behoefte aan ruimte. Veenendaal heeft niet meer nodig dan wat de gemeente in het eigen plan heeft staan. De gemeente vraagt dus niet om méér ruimte, maar om te kunnen behouden wat de gemeente nu heeft (De Batterijen en De Vendel) en de plannen uit te kunnen voeren zoals die op stapel staan. En de gemeente vraagt dat de provincie de gemeente hier niet in beperkt.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter geeft het woord aan de derde inspreker bij dit agendapunt.

De heer Boeve spreekt als secretaris-directeur in namens Regio FoodValley.

De inspreektekst van de heer Boeve wordt als bijlage 5 aan dit verslag toegevoegd.

Korthedshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

Mevrouw Noordenbos informeert naar wanneer een kantoor of een pand 'verkeerd' is.

De heer Boeve meent dat de discussie niet moet gaan over teveel vierkante meters maar over teveel verkeerde vierkante meters. Mevrouw Hoek concludeert dat hij vraagt om ruimte te geven aan een plan in eigen beheer voor bijvoorbeeld een transformatie of afbreken en nieuwbouw. Het afbreken zou de overtollige vierkante meters terugbrengen, maar hij zou die meters willen gebruiken voor nieuwbouw. Zij vraagt of zij dit goed begrepen heeft.

De heer Boeve antwoordt dat hij noch de gemeente Veenendaal eigenaar is van de vierkante meters. Er is veelal sprake van verouderde meters die lang leeg staan en waar men geen kant mee op kan. Soms ziet men, dankzij druk op de woningmarkt, dat ze worden omgebouwd. Zo krijgen 'verkeerde' vierkante meters een andere functie. Echter, in het beleid van de provincie worden alle meters op een grote bult gegooid. Meters die leegstaan zijn niet automatisch geschikt voor kantoometers. Het zijn kantoren die al vele jaren leegstaan en nog vele jaren zullen leegstaan. Dit beleid lijkt het probleem uniform te benaderen, alsof alles hetzelfde is.

Men ziet ook, dankzij goede druk van de kant van het provinciebestuur waarbij spreker kijkt naar Amersfoort, dat het wel degelijk lukt om verkeerde vierkante meters met die druk uit de markt te halen, waarmee weer een zekere lucht op de woningmarkt ontstaat.

Zijn pleidooi naar de provincie toe is: bekijk dit niet enkelvoudig rekenkundig, maar kijk scherp in contact met gemeenten en met makelaars welke meters nog geschikt zijn als kantoren meters en welke meters niet meer. Die zou men op een andere manier kunnen aanwenden om, in dit geval, een ontwikkeling als deze mogelijk te maken.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter sluit dit gedeelte af en men gaat over tot de behandeling van het onderwerp zelf.

Mevrouw Koelewijn memoreert dat vanaf 2012 over het inpassingsplan Kantoren wordt gesproken. Dit is stap 4, de inzet van het inpassingsplan. Een mooi resultaat.

Een belangrijke constatering voor het CDA is dat ontwikkelingen aan de vraagzijde van de kantorenmarkt niet kunnen betekenen dat er ondanks het overaanbod in de toekomst geen nieuwbouw meer hoeft plaats te vinden. Het doet deugd, angstbeelden van kantorenzones waarin men alleen nog maar verouderde gebouwen ziet staan - zoals men in Engeland tegen kan komen, horen niet bij een dynamische provincie als Utrecht. Werkgelegenheid en zeker bestaande werkgelegenheid moet behouden worden en al helemaal buiten de stedelijke gebieden.

Tegelijkertijd is haar fractie een groot pleitbezorger van transformatie en herontwikkeling. Laat daar geen twijfel over bestaan. Bedrijven groeien en daar is de provincie blij mee. Sterker nog, hier wordt inzet op gepleegd en er wordt geïnvesteerd om dit mogelijk te maken. Kantoren horen daar ook bij, met name ondergeschikte kantoren. Dat brengt het CDA bij de volgende vragen:

- In het inpassingsplan staat het begrip ondergeschikt kantoor. Dit begrip komt niet voor in de Thematische Structuurvisie Kantoren. Het CDA snapt dat er een juridische vertaalslag gemaakt moet worden van de Structuurvisie naar het inpassingsplan, maar ziet ook dat met name bedrijven met een holdingstructuur en bedrijven die internationaal actief zijn en meerdere vestigingen kennen, hierdoor in de knel komen. Zij vraagt of het inpassingsplan hiermee niet strenger wordt dan bedoeld is in de Thematische Structuurvisie. Deelt het college de mening dat dit ongewenst is?
- Het CDA zoekt ook naar een manier waarop de verschillende dossiers Ruimte en Economie nog beter kunnen samenwerken. Daarmee wordt het faciliterend spoor versterkt. GS worden dan ook opgeroepen om dit waar nodig te organiseren, bijvoorbeeld in de vorm van een loket, mocht dit nog niet bestaan. Eén centraal punt waar zowel bedrijven als gemeenten met plannen voor nieuwbouw van kantoren terecht kunnen. Er zijn gemeenten die zich de insteek van dit inpassingsplan nog niet eigen hebben gemaakt. Deze gemeenten kunnen een steuntje in de rug gebruiken, zodat de provincie niet ervaren wordt als hindermacht maar als deskundige,

inspirator en partner. Zij hoort graag van de gedeputeerde of GS deze kans op samenwerking ook zien zitten en op welke wijze dit invulling zou kunnen krijgen.

- Deze middag wordt ook, in het kader van de 2^e partiële herziening van de PRS, de uitbreiding van bedrijventerreinen besproken. In hoeverre is de PIP hier al dan niet op van toepassing?

Ook de heer De Kruijf staat stil bij het feit dat dit het sluitstuk is van een lange discussie. Hij heeft cijfers uit 2004. In 2011 en 2012 is de discussie ook landelijk en regionaal opgestart. Er zijn landelijke afspraken gemaakt met allerlei partijen. Er zijn vervolgens regionale convenanten gesloten vanuit de provincie met gemeenten. Het heeft niet mogen baten. Zonder tot een oordeel te komen stelt spreker dat het blijkt voor gemeenten heel lastig was om hierbij een regionale blik te hebben. Er werd vooral gesproken vanuit de eigen belangen, de eigen afweging. Dat leidde er per saldo toe dat er geen oplossing kwam voor de provinciale problematiek zoals die nog steeds geconstateerd wordt. Het aantal vierkante meters leegstand is weliswaar afgenomen, maar de vraag is ook afgenomen dus per saldo is het probleem niet echt kleiner geworden.

Al die afspraken hebben geleid tot een provinciale aanpak, de thematische visie. Het onderzoek naar de werkelijke kantorenmarkt is het afgelopen jaar herhaald.

De PvdA is van mening dat het een heel zorgvuldig proces is geweest, waarin alle partijen alle ruimte hebben gekregen om een inbreng te hebben en waar vervolgens een heel zorgvuldige afweging is gemaakt. Zijn fractie steunt de visie.

Mevrouw Eijsbroek laat weten dat de VVD zich in principe kan vinden in het aangeboden inpassingsplan Kantoren.

Het is een generieke aanpak, het werd zojuist al benoemd. In hoeverre is er ruimte voor maatwerk, zeker in relatie tot maatwerk aan de provinciegrenzen, op regionaal niveau? Veenendaal kwam deze middag veel aan bod, maar men kan ook denken aan een bedrijf als Johnson in Mijdrecht, in de regio Amsterdam.

De SP vindt het een goed stuk, het is goed dat de provincie de plancapaciteit aanpakt zoals afgesproken was. Mevrouw Noordenbos vraagt hoe nu verder wordt gegaan, hoe de monitoring plaatsvindt zodat men weet hoeveel bestaande leegstand afneemt door de PIP. Gaat de provincie, als het nodig is, de volgende stap ook zetten: het wegbestemmen van bestaande langdurig leegstaande kantoren, verkeerde en incurante kantoren enzovoort?

Mevrouw Hoek wijst erop dat het PIP ontwikkeld is tijdens de recessieperiode, er was toen schrikbarend veel leegstand in sommige gemeenten. Dit is nog steeds het geval. Haar fractie meent dat ook gekeken moet worden naar de huidige situatie. De insprekers van zojuist gehoord hebbend, heeft 50PLUS toch het idee dat niet het pad gevolgd moeten blijven worden zoals de PIP was. De PIP, het provinciaal inpassingsplan, moet men laten meebewegen met de situatie van nu. Haar fractie wil ervoor pleiten om dat te doen.

Het is mooi dat er nog steeds gestimuleerd wordt, dat de druk op leegstand blijft en dat er doorgezet wordt. Dit moet wel met maatwerk gebeuren, zeker in de grensgebieden van de provincie waar bedrijventerreinen een regiofunctie naar de burens hebben. Het is een zorgvuldig proces geweest, maar men moet ook zorgvuldig blijven naar belanghebbenden en gemeenten toe, zeker gemeenten die nu door nieuwe woonwijken impulsen krijgen en weer werklocaties moeten ontwikkelen. Daar horen ook weer bedrijventerreinen in de lichte categorie 2 of 3 bij. In het beleid van de provincie moet daar oog voor blijven. Zij wil dit meegeven aan de gedeputeerde.

De heer Van Leeuwen wijst erop dat het een ingewikkeld dossier is met een lange geschiedenis en veel belangen. De SGP worstelt behoorlijk met dit thema. Vorig jaar mei heeft de fractie hierover nog schriftelijke vragen gesteld. De tijd is veranderd en er zijn gemeenten met een serieus probleem. Dat heeft men zojuist uitgebreid kunnen vernemen. Hij begrijpt echter ook dat het college een goede onderbouwing heeft.

Hij vraagt of het college heeft nagedacht over een hardheidsclausule. Onderbouwde plannen voor een concreet knelpunt kunnen dan mogelijk toch gehonoreerd worden, terwijl de lijn van de Thematische Structuurvisie vastgehouden wordt.

Er zijn mensen in Nederland die als hobby hebben het rijden met paard en wagen. Die paarden hebben oogkleppen op om niet afgeleid te worden. Spreker meent dat men die bij de provincie af moet doen.

Volgens de heer Schaddelee ligt er een stevige basis voor en is er een grondige bestuurlijke route afgelegd. De ChristenUnie kan dan ook in grote lijnen instemmen met het voorstel.

De volgende vraag is mede ingegeven door de situatie rond de Brexit. Het bedrijf Johnson in Mijdrecht overweegt om meer kantoor in Nederland te vestigen. Hij vraagt hoe zich dit tot de PIP verhoudt. Lokaal speelt dit behoorlijk.

Er is meerdere keren aan gerefereerd dat de provincie al vrij lang met dit proces bezig is.

Gedeputeerde Maasdam stelt dat geconstateerd is dat de aanpak van de kantorenleegstand er niet een is die zich vanzelf oplost. Die vraagt om inzet van de provincie op regionaal en provinciaal niveau. Er is een tweesporenbeleid afgesproken. Er is een faciliterend spoor waarbij is gezegd dat met gemeenten samen wordt ingezet op transformatie. Dat was in de tijd van de crisis natuurlijk ingewikkeld. Op dit moment ziet men dat er op pandniveau veel is getransformeerd tot woningbouw. Het laag hangende fruit is nu op en nu volgt gebiedstransformatie. De provincie geeft hier support aan en er wordt samengewerkt met gemeenten. Er zijn goede voorbeelden in Nieuwegein en Amersfoort.

Het andere spoor is het regulerende spoor. Daar zijn verschillende stappen in gezet en nu is er de stap van het definitieve provinciale inpassingsplan. Het CDA zei het al, dit is stap nummer 4. Op 10 december wordt het definitieve plan vastgesteld. Het plan gaat dan in werking gedurende de periode van de PRV, tot 2028.

Het CDA vraagt naar de definitie van 'ondergeschikt kantoor'. Het is van belang dat het PIP zich nadrukkelijk richt op zelfstandige kantoorfuncties, dat wat niet ondergeschikt is. De definitie van wat wel of niet ondergeschikt is, is natuurlijk relevant.

Zij refereerde al aan de samenwerking ten aanzien van ruimte en economie. Er is het faciliterend spoor. Het CDA doet de suggestie voor een loket voor kantoren. De gedeputeerde weet dat de provincie toegankelijk is daar waar het gaat om het faciliterende spoor en de transformatieopgave. De toegankelijkheid is er in ieder geval en de samenwerking met gemeenten is er ook.

Het CDA spreekt de zorg uit dat veel partijen het zich nog niet eigen hebben gemaakt. Dit richt zich op reductie van de plancapaciteit voor zelfstandige kantoren. Op veel momenten is door de provincie contact gezocht met de gemeenten over waar dit betrekking op heeft, hoe het zich ontwikkelt en dat de gemeenten het bij de provincie moeten aangeven. De bewustwording is op veel momenten neergelegd om gemeenten nadrukkelijk te betrekken bij dit proces. In die zin wordt niet alleen partnerschap gezocht aangaande het faciliterende spoor, ook dit spoor is met hen veelvuldig gedeeld. Het is niet altijd even makkelijk, dat leest men terug in het voorstel.

Wat de relatie tussen de PIP en de 2^e herziening van de PRV betreft: de 2^e herziening maakt mogelijk om de plancapaciteit binnen de locatie te kunnen verschuiven. Dat geeft dus enige speelruimte aan de gemeenten.

In reactie op de vraag van de VVD over maatwerk antwoordt de gedeputeerde dat nadrukkelijk ingestoken is op het maximale scenario van wat er nog is aan vraag. Dat betekent dat er altijd enige speelruimte is. Dat kan men ook zien in de stekrapporten, de Staten zijn daar verschillende keren in meegenomen.

Daarmee heeft zij antwoord gegeven op de vraag over de hardheidsclausule. Die zit er namelijk niet in. Er is ingezet op de maximale scenario's waardoor de speelruimte die er zou moeten zijn, er ook is. ChristenUnie en VVD informeerden naar het bedrijf Johnson. De provincie heeft contact met het bedrijf gehad en gedeputeerden Van den Berg en Maasdam zijn er op werkbezoek geweest. Voor

zover bekend heeft het bedrijf op dit moment geen concrete plannen tot uitbreiding. Het bedrijf is in contact gebracht met Invest Utrecht. Het bedrijf heeft geen zienswijze ingediend op het PIP.

De heer Van Leeuwen verwijst naar de opmerking van de gedeputeerde dat er eventueel wat geschoven zou kunnen worden op locatie. Hij vraagt of daarmee een locatie binnen een bepaalde gemeente wordt bedoeld. Kan de gedeputeerde dit preciseren?

Gedeputeerde Maasdam licht toe dat dit locaties zijn die aangegeven zijn in het PIP zelf. Op locatieniveau wordt bekeken waar wat wordt uitgehaald. Daar kan eventueel geschoven worden. Het betekent niet dat tussen locaties geschoven kan worden.

De SP vraagt naar de monitoring. Er is goed gemonitord, daarom heeft de provincie in 2017, mede op verzoek van de Staten, weer een monitoring laten doen zodat men op de juiste manier juiste hoeveelheden plancapaciteit voor zelfstandige kantoren uitneemt.

Mevrouw Noordenbos vraagt of de monitoring in de toekomst zal doorgaan.

Gedeputeerde Maasdam licht toe dat de capaciteit op een maximaal scenario eruit wordt genomen. Een maximaal scenario betekent dat er nog veel speelruimte blijft, boven wat de provincie als aanbod ziet. Er zijn geen plannen voor een concrete monitoring. Natuurlijk wordt gekeken naar de ontwikkeling op de markt.

Wat de bestaande leegstand en de aanpak daarvan aangaat, wijst de gedeputeerde erop dat juist door dit PIP druk gezet wordt op de transformatie van ook leegstand.

De fractie van 50PLUS benadrukt dat het in een periode van recessie tot stand is gekomen. Dat klopt, het is een heel langjarig traject. Daarom is het onderzoek vorig jaar nogmaals gedaan. Er is structurele leegstand geconstateerd. Dit heeft natuurlijk ook met ontwikkelingen in de economie te maken. Het gaat echt verder dan alleen economische fluctuatie.

Op de vraag of er met de huidige ontwikkelingen niet behoefte is aan bedrijventerreinen antwoordt zij dat dit zich alleen richt op het uitnemen van plancapaciteit van zelfstandige kantoren. Er blijft dus wel degelijk ontwikkeling mogelijk op andere vlakken.

Mevrouw Hoek vraagt om een verduidelijking, ook naar aanleiding van de insprekers. Het PIP richt zich inderdaad op het terugdringen van plancapaciteit. Amersfoort liep voor. Er waren daar werkbezoeken. In Veenendaal zijn de Staten niet eens op bezoek geweest. Zij vraagt om een reactie op de oproep om ruimte voor nieuwe ontwikkelingen die ook ontstaan door de plancapaciteit terug te brengen ofwel kantoren af te breken. Het moet niet op slot gezet worden. Er wordt gezegd dat Utrecht de draaischijf van het land is, maar de economische ontwikkelingen nemen af.

Gedeputeerde Maasdam kijkt naar de situatie in Veenendaal en memoreert dat Veenendaal een ICT-campus-ambitie heeft, gecombineerd met Regio FoodValley. In de regiodeal komt die ambitie terug, een ambitie die GS omarmen. Dat is wat anders dan de concrete vraag naar plancapaciteit voor zelfstandige kantoren. Dat staat deze ambitie niet in de weg. Ten eerste omdat er wel degelijk plancapaciteit over is, 7.000 m2 bruto vloeroppervlak aan plancapaciteit beschikbaar. Er is nog veel leegstand, ook op De Batterijen, ook langs de A12 waar ook nog ontwikkeling mogelijk is. Een campusontwikkeling is meer dan alleen een ontwikkeling van zelfstandige kantoren. Een campus heeft ook met onderwijs en andere vormen van bedrijvigheid te maken. Daar zijn wel degelijk mogelijkheden.

Desgevraagd door de SGP laat de gedeputeerde weten dat er inderdaad nog opties zijn, de ambitie wordt omarmd. Dat staat dit PIP niet in de weg.

Mevrouw Hoek geeft de gedeputeerde mee in overleg te blijven met de indieners van verzoeken.

Mevrouw Eijsbroek vraagt wat er gedaan wordt als Johnson in de toekomst wel wil uitbreiden, mede in het kader van de Brexit.

Zij herinnert aan haar vraag naar wat de gedachten zijn met betrekking tot maatwerk bij de provinciegrens.

De heer Van Leeuwen verwijst naar het onderzoek van vorig jaar, dat volgens hem in 2016 heeft plaatsgevonden. In die twee jaar is er economisch heel veel veranderd. Heeft de gedeputeerde de veranderingen van de laatste twee jaar meegenomen? Zo niet, waarom niet?
Spreker vraagt waarom de gedeputeerde niet wil nadenken over de hardheidsclausule.

Gedeputeerde Maasdam benadrukt dat de provincie inmiddels een nauwe relatie met Johnson heeft. Zij hebben momenteel geen ambitie om tot uitbreiding over te gaan. Zij verwijst naar de nota van beantwoording op de zienswijze: mocht het zo zijn dat Johnson uit zou willen breiden en gebruik zou willen maken van een perceel daar, dan staat ook op dit moment het bestemmingsplan van de gemeente zelf dit niet toe. Mocht het bedrijf willen uitbreiden, dan moet het pand gesplitst worden en mag het perceel geen eigendom meer van Johnson zijn.

Met het PIP staan GS gelijkheid voor. Dat is juist wat de PIP sterk maakt, het is een aanpak waar heel Nederland naar kijkt. Het bepaalt dat men tot een gelijkheid en gelijkwaardigheid over de hele provincie moeten komen. GS gaan niet over wat er over de provinciegrens gebeurt.

Over de hardheidsclausule heeft de gedeputeerde aangegeven dat er van maximale scenario's wordt uitgegaan, waardoor er voldoende ruimte is. Dit vult zij aan met de opmerking dat een hardheidsclausule juridisch niet mogelijk is omdat de Wet op de Ruimtelijke Ordening die niet kent. GS hebben zich gebaseerd op data die tot 1/1/2018 zijn meegenomen.

De voorzitter rond de bespreking van dit punt af en constateert dat de commissie adviseert om over dit agendapunt een klein debat in PS te voeren.

De voorzitter wijst erop dat er drie sprekers zijn bij agendapunt 3.4 en zij stelt voor om agendapunten 3.2 PAS en 3.3 *Memo, plan en ingekomen brief inzake interprovinciaal Wolvenplan* uit te stellen.

3.2 PAS

3.3 [Memo, plan en ingekomen brief inzake interprovinciaal Wolvenplan](#)

3.4 [SV 2^e partiele Herziening PRS-PRV](#)

De voorzitter geeft het woord aan de eerste spreker bij dit agendapunt. De heer Wesseling heeft geen zienswijze eerder ingediend, maar meent toch dat hij een punt onder de aandacht moet brengen met betrekking tot de Verordening.

De heer Wesseling is melkvee- en varkenshouder in Leersum.

De insprektekst van de heer Wesseling wordt als bijlage 6 aan dit verslag toegevoegd. Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

Mevrouw Godschalx vraagt waar in Leersum de heer Wesseling gevestigd is. Zij vraagt wat het probleem is waardoor de tweeënehalve hectare niet mogelijk is.

De heer Wesseling laat weten dat zijn bedrijf aan de zuidkant van Leersum gevestigd is, tegen het dorp aan.

Hij weet nog niet waarom het niet mogelijk is. De provincie heeft in een overleg met hem gezegd dat er tweeënehalve hectare bouwblok gemaakt zou worden. Dat is in 2016 besloten. Hij heeft zijn stallen erin getekend, voor alle stallen met meer dierruimte is dat ook gedaan. Hij ging verder het traject in, maar de molens draaien soms niet allemaal op volle toeren. En dan verandert op een gegeven moment de PRV. Er zit niet een goed overgangsrecht in de PRV en daarom loopt hij. In 2007 heeft hij de grond van de burens erbij gekocht. In Brabant wordt er gemotiveerd: wil men uitbreiden, koop de grond van de buurman erbij zodat men bouwblok erbij krijgt. Hij deed dit.

De PRS-PRV is eind 2016 gewijzigd. Als mevrouw Kotkamp hem goed begrijpt was de heer Wesseling daarvoor met de provincie bezig over een uitbreiding naar tweeëneenhalf hectare, of terug te gaan van de initiële drie naar tweeënhalve hectare.

De heer Wesseling antwoordt dat hij in 2013 is begonnen met de provincie. In augustus 2016 is met de provincie afgesproken dat hij één bouwblok van tweeënhalve hectare zou krijgen. Dat moest hij intekenen. Hem werd gezegd alles, alle vergunningen, in te leveren voor december 2016. Dat heeft hij gedaan. Omdat er geen goed overgangsrecht in de PRV zit, is dit nu nog de vraag.

Mevrouw Kotkamp vraagt de gedeputeerde hierop te reageren.

Mevrouw Poppe vraagt of inspreker al een schrijven van de provincie heeft ontvangen dat hij naar anderhalve hectare moet.

Mevrouw Broere begrijpt het niet helemaal. Hoe heeft de heer Wesseling gehoord dat het niet mag en dat hij terug moet naar 1,6 hectare? Zij begrijpt er eigenlijk niets van.

Mevrouw Hoek vraagt waarom dit niet meegenomen is bij de vaststelling van de herijking van de PRS. De voorzitter wijst erop dat er geen zienswijze is ingediend.

De heer Wesseling laat weten dat hij nog steeds in gesprek is met de gemeente. De gemeente is zelf nog van mening dat het mag. Maar er is een raadsvergadering geweest en partijen hebben daar ingesproken en die partijen zeggen dat het niet mag. Om niet bij de Raad van State te eindigen, dat vindt hij zonde van zijn tijd - hij is al bijna elf jaar bezig, komt hij hier met de vraag om een goed overgangsrecht voor iedereen die een probleem heeft.

Gedeputeerde Maasdam begrijpt dat er een discussie is die al een aantal jaren loopt. Via de gemeente krijgt inspreker de reactie dat het niet kan. Zij wil toezeggen dat zij zich hierin zal verdiepen en zal kijken wat er precies voorligt en hoe hiermee verder gegaan kan en moet worden. Het wordt opgepakt.

Mevrouw Broere vraagt of de commissieleden de uitkomst zullen ontvangen zodat zij weten hoe dit uitpakt.

Dit lijkt gedeputeerde Maasdam goed gezien de betrokkenheid die er is bij de commissieleden.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter geeft het woord aan de tweede inspreker bij dit agendapunt.

De heer Marchal spreekt in namens de gemeente Wijk bij Duurstede.

De inspreektekst van de heer Marchal wordt als bijlage 7 aan dit verslag toegevoegd.

Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

De heer Schaddelee vraagt naar wat maakt dat er kennelijk een miscommunicatie is tussen de provincie, in ieder geval de gedeputeerde, en de gemeente. De inspreker schetst een beeld waarbij er met de provincie wordt samengewerkt om het te realiseren. Het lijkt erop alsof hij door de PRS-herziening verrast werd door het feit dat de uitbreidingsbol er niet stond. Hij vraagt of hierover geen communicatie geweest is, of er sprake kan zijn van een misverstand. Het lijkt of er een stapje mist. Normaal wordt hierover gecommuniceerd.

Mevrouw Godschalx vraagt of er elders ruimten zijn om woningen te realiseren.

Zij vraagt zich af wat de verwachte voordelen zijn voor de omwonenden bij het uitplaatsen van bedrijven.

Mevrouw Hoek sluit zich aan bij de vraag van de ChristenUnie.

De heer Marchal laat weten het ook bijzonder te vinden dat er sprake is van miscommunicatie. In februari heeft hij nog met oud-wethouder Brouwer bij de gedeputeerde gezeten, toen is ook geïnventariseerd waar de gemeente mogelijkheden ziet om in de herziening mee te nemen. Er bestonden natuurlijk meer wensen bij bedrijventerrein Broekweg en dergelijke, maar daarover wordt gesproken bij de provinciale Omgevingsvisie. Het ging hier om wat kleinere zaken en toen is dit uitgebreid besproken. De heren gingen destijds naar huis met het idee dat er het een en ander mogelijk zou zijn. Er is ook veel ambtelijk contact geweest, daarin heeft men redelijk goed opgetrokken.

Er is met de omwonenden, met ondernemers, met omwonenden die grenzen aan het bedrijventerrein midden in Cothen gesproken. Ook de provincie was uitgenodigd voor die inloopavonden, maar de provincie gaf aan dat dit een zaak van Cothen was en dat de provincie het plan tegemoet zou zien. Dat werd ook kortgesloten. De betreffende ambtenaar van Wijk bij Duurstede, de heer Bressers, heeft vijf keer met de provinciale ambtenaar om tafel gezeten. Er is regelmatig met de contactpersoon hierover gesproken. Er zijn deskundigen ingevlogen. Er was een mooi ruimtelijk plan met aan de ene kant het Stefanusterrein en aan de andere kant de mogelijke verplaatsing van een paar andere bedrijven. Dat was prachtig landschappelijk ingepast. Men ging voor de uitbreidingsbol maar toen stond de bol er niet op. Er waren wel mooie woorden, wat gewaardeerd werd. Maar de uitbreidingsbol geeft zekerheid en geeft de verplaatsing vanuit de kern Cothen naar die plek houvast en staft de haalbaarheid van de plannen.

Er is elders ruimte voor woningen, maar daar zal op een ander moment over gesproken worden. Dit is echt een mooie plek in de kern Cothen. Op de vraag naar de voordelen van het uitplaatsen van bedrijven, antwoordt inspreker dat, als men opnieuw naar Cothen zou kijken, er niet opnieuw in de kern een industrieterrein zou worden gepland. Er zijn milieucategorieën 3.1 en 3.2 en die wil men daar weg hebben. Het bedrijf Schoonderwoerd is afgebrand, een paar bedrijven eromheen zouden meegaan in de verplaatsing naar het Stefanusterrein. Midden in de kern Cothen zouden dan 85 woningen gerealiseerd kunnen worden. De vraag naar starterwoningen is aanwezig, dus het lijkt hem een mooie ontwikkeling in de kern Cothen. De gemeente overvraagt de provincie niet, want er is 2,6 hectare nodig midden in de kern.

Mevrouw Godschalx vraagt of bij de voordelen van uitplaatsing deze punten aan de orde zijn geweest.

De heer Marchal benoemt de milieuvordelen, categorie 3.1 en 3.2. Er moet ook zwaar transport door de kern van Cothen heen. Dat is ook een groot probleem. Dit wordt dan ook aan de rand gesitueerd, precies aan de N229. Het is een echte win-winsituatie.

De heer Van Muilekom vraagt zich af of de juiste discussie wordt gevoerd. Er moet afstemming komen tussen de gemeente en GS.

De voorzitter zegt hier kennis van te nemen.

De voorzitter dankt de inspreker voor zijn bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter geeft het woord aan de derde inspreker.

Mevrouw Buiter werkt bij de NMU en spreekt in namens de Oostbroek-organisaties, Utrecht Landschap, Natuurmonumenten, Landschap Erfgoed Utrecht, IVN en de NMU.

De inspreektekst van mevrouw Buiter wordt als bijlage 8 aan dit verslag toegevoegd.

Kortheidshalve zij daarnaar verwezen.

De voorzitter geeft de commissieleden gelegenheid tot het stellen van vragen.

Mevrouw Noordenbos vraagt of, als de provincie niet een MER opstelt, het plan om die reden door de Raad van State afgekeurd gaat worden.

De heer Schaddelee wijst erop dat de nota van beantwoording dat argument noemt, maar er staat ook dat dit binnen bepaalde hectaren niet hoeft. Er is een bepaalde grens. Hoe kijkt mevrouw Buiten daar tegenaan?

Het ligt nu in de commissie voor en mevrouw Hoek informeert of er nog overleg geweest is met mevrouw Buiten na het indienen van de zienswijze.

In reactie op de SP wijst mevrouw Buiten erop dat de PRS en PRV plannen zijn waarin geen beroep open staat. Het kan wel, maar dat gaat dan via de exceptieve toetsing. PS kunnen het plan vaststellen in strijd met de wet. Bij ieder volgend plan dat hierop voortbouwt, waarschijnlijk zal dat een gemeentelijk plan zijn, kan een beroepsprocedure gestart worden. Dan komt men bij de Raad van State uit. PS hebben het plan dan al in strijd met de wet vastgesteld. Het is via een omweg, het is heel frustrerend voor belanghebbenden. Zo zit de Nederlandse wet in elkaar met betrekking tot structuurvisie en verordening.

De ChristenUnie vroeg naar de nota van beantwoording, daarin zijn inderdaad bepaalde hectares genoemd. Dat was een van de redenen die wel beantwoord is. Het ging om 200.000 m² bruto vloeroppervlak. Insprekerster meent dat dit de minst belangrijke reden is waarom de PRS MER-plichtig wordt omdat het er net om hangt. Het gaat inmiddels om 21 hectare en men is MER-plichtig als 20 hectare bruto vloeroppervlak bedrijventerrein mogelijk wordt gemaakt, waaronder allerlei types stedelijke ontwikkeling valt, zoals kantoren. Maar ook lichtere types bedrijven. Dat is dus iets anders dan industrieterreinen, wat in de nota van beantwoording staat op dit punt.

Mevrouw Buiten antwoordt ontkennend op de vraag van 50PLUS, na de zienswijze er is geen overleg geweest met de Oostbroek-organisaties.

De voorzitter dankt de insprekerster voor haar bijdrage en voor het beantwoorden van de vragen.

De voorzitter sluit dit gedeelte af en de commissie gaat over tot de behandeling van het onderwerp.

Mevrouw Koelewijn heeft met aandacht de partiële herziening gelezen. Haar fractie heeft de volgende vragen:

Opgeteld is het een totaal beslag van 56 hectare aan uitleggegebied. Het CDA ziet en hoort de behoeften van gemeenten en wil dit ook honoreren, zeker daar waar het zo gewenste en langverwachte uitbreidingen zijn als bijvoorbeeld in Renswoude of Lopik. Maar de fractie verbaast zich over de snelheid en de omvang waarmee onder andere in het Eemland stukje bij beetje grond wordt opgeofferd.

Urgent: kan de gedeputeerde laten zien welke concrete behoefte er bijvoorbeeld is aan uitgeefbare grond in Bunschoten en over welke activiteiten men dan spreekt? Kan de gemeente Bunschoten hier een lijst van overleggen? Urgent betekent immers dat de vraag nu bekend is. Over welke lokale knelpunten spreekt men dan? Op de bestaande bedrijventerreinen Haarbrug-Zuid en Haarbrug-Noord zijn nog lege plekken. Waarom mist zij hier de insteek, niet alleen hier, zoals die nadrukkelijk in de PIP is besproken, de dwang en de drang om tot transformatie en herontwikkeling over te gaan? Kan de gedeputeerde dit aangeven?

Op een aantal plekken staat de bereikbaarheid Mobiliteit benoemd en dit betreft in een aantal gevallen het provinciale wegennet. Is hiervan een doorvertaling gemaakt naar het budget Mobiliteit? Waarom wordt er geen planMER uitgevoerd? Op voorhand wordt er niet verwacht dat er noemenswaardige milieueffecten zijn. Waarop is dit gebaseerd? Het CDA is hier verbaasd en verwonderd over.

Wat het natuurnetwerk Nederland herbegrenzing Binnenveld en de correctiebegrenzing Molenpolder aangaat: haar fractie kan hiermee instemmen en is blij dat het gebiedsproces op beleidsniveau bijna is voltooid.

Wat de geitenhouderij betreft: de fractie begrijpt dat dit nodig is. Emotioneel voelt zij ook de pijn van de geitenhouders. Tegelijk is de maatschappelijke onrust groot. Het CDA kan zich vinden in het voorliggende stuk. Hier is geen discussie meer over mogelijk.

Zij maakt in de commissie van de gelegenheid gebruik om erop te wijzen dat er in de provincie nog meer mensen zijn die zorg hebben over hun gezondheid door het ervaren van een aangetaste luchtkwaliteit waarvan de samenstelling onbekend is. Het gaat hier om de inwoners van Bunschoten die hier al meer dan tien jaar soms dagelijks overlast van ervaren. Zij weten inmiddels ook bevestigd dat er sprake is van aanhoudende vervuiling van het oppervlaktewater. Mevrouw Koelewijn vraagt hoe de provincie op een correcte manier met de zorg kan omgaan. Bewoners dringen ook hier aan op het inzetten van het voorzorgsbeginsel om de installatie te sluiten en niet naar een plek in de directe leefomgeving te verplaatsen. Men moet het zekere voor het onzekere nemen en dit verbinden met de provinciale zorg voor een goede ruimtelijke ordening en de daarmee verbonden bevordering van de kwaliteit van de leefomgeving, waarvan ook gezondheidsaspecten deel uitmaken.

Mevrouw Kotkamp deelt mee dat deze herziening van de PRS-PRV haar fractie niet vrolijk stemt. Met name als het gaat om natuur zijn er dingen in opgenomen die wat minder positief zijn. De provincie verliest daadwerkelijk stukjes natuur.

Zij sluit zich aan bij de vragen van het CDA over Bunschoten. Haar fractie hoort graag van de gedeputeerde waarom er alsnog voor gekozen is om geen MER uit te voeren en vraagt haar op alle argumenten van de Oostbroek-organisaties in te gaan.

Wat het Binnenveld betreft: haar fractie heeft vaker aangegeven daar dubbel in te staan. Het blijft een lastig argument om te zeggen dat men akkoord gaat met het verminderen van de natuuropgave binnen een bepaald gebied omdat het de kwaliteit van het minder grote gebied dat daar komt ten goede komt. Dit terwijl het gaat om iets dat eerder ten uitvoer gebracht had moeten worden. Zij begrijpt de complexe opgave daar, maar haar fractie houdt er zorgen over, ook omdat de 11 hectare buiten het gebied gecompenseerd gaan worden.

De begrenzing Molenpolder-Maarsseveen: aan de ene kant is GroenLinks verheugd dat goed is meegedacht en meebewogen met bewoners. Dat is positief. Het negatieve is dan toch weer vanuit natuurperspectief: de grens gaat opgeschoven worden en er wordt gezegd dat er geen compensatie hoeft plaats te vinden omdat het te klein is. Maar als dat argument gebruikt gaat worden voor alle natuurgebieden, dan stuit men op termijn op een probleem. Zij roept de gedeputeerde op om te kijken of daar toch niet iets van natuurcompensatie kan plaatsvinden. Het kan niet zijn dat ergens iets wordt weggehaald en niet gecompenseerd wordt, dat gaat in tegen het eigen beleid.

GroenLinks vindt het jammer dat er niet gecompenseerd wordt. Volgens de heer Van Leeuwen werd daarvoor gezegd dat het jammer was dat er wel gecompenseerd werd. Hij vraagt wat wordt bedoeld. Mevrouw Kotkamp merkt op dat het twee verschillende gebieden betreft. Binnenveld wordt gecompenseerd, maar buiten het gebied waar het om gaat. Haar fractie had liever gezien dat de 11 hectare die nu verdwijnen binnen het gebied zelf ingevuld zouden worden. Dit stuk gaat over Maarsseveen, waar een grens met een Natura 2000-gebied gelijk wordt gemaakt aan een NNN-grens die daar iets buiten lag en dwars door tuinen heen gaat. Zij begrijpt de noodzaak ervan, maar omdat er vervolgens niet gecompenseerd wordt terwijl de afspraak gewoon is dat voor het weghalen uit een natuurnetwerk Nederland compensatie moet plaatsvinden, ookal is het heel klein, is haar oproep om daar wel te compenseren.

De heer Van Leeuwen vraagt waar de 11 hectare in het Binnenveld wordt gecompenseerd.

Mevrouw Kotkamp weet dit niet uit het hoofd, maar het is buiten het gebied van Binnenveld zelf.

De voorzitter laat weten dat dit in de uiterwaarden van het Lekgebied wordt gecompenseerd.

Mevrouw Godschalx deelt mee dat haar fractie dankbaar is voor het voorliggende voorstel en daarbij vooral denkt aan het punt van de bedrijventerreinen, waar maatwerk is toegepast. Het is van groot

belang dat lokale bedrijven niet wegtrekken, met als gevolg dat dit invloed heeft op de werkgelegenheid en/of dat de reistijd van inwoners binnen de gemeente er enorm door zou toenemen.

Mevrouw Koelewijn wijst erop dat het gaat over lokaal georiënteerde bedrijven, de reistijd is al bijna nul, hoogstens vijf minuten fietsen. Zij begrijpt het argument van de reistijd niet helemaal.

Mevrouw Godschalx licht toe dat de reistijd op dit moment gering is, want het zijn bedrijven met lokale binding die veel werkgelegenheid bieden aan mensen die binnen de gemeente wonen. Maar op het moment dat bedrijven niet kunnen uitbreiden, is er het risico dat ze zich ofwel elders in de provincie vestigen of zelfs buiten de provincie. Op het moment dat zij dat doen, gaat dat gepaard met toename van reistijd of verlies van werkgelegenheid.

In het voorstel staat dat in Wijk bij Duurstede kansen liggen voor lokale uitbreiding, maar omdat de plannen in deze gemeente nog met teveel onzekerheden zijn omgeven, kan hierover geen afweging worden gemaakt. Zeker na het horen van de inspreker zou zij dit graag nog eens uitgelegd horen.

Mevrouw Poppe deelt mee dat de vragen van haar fractie al gesteld zijn.

Mevrouw Hoek zou graag over Cothen meer duidelijkheid krijgen.

Zij vindt het verhaal van de heer Wesseling schokkend. Graag hoort ze daar verduidelijking over. Er is zojuist een toezegging gedaan, maar zij vraagt zich af hoe dit elf jaar lang mogelijk kan zijn.

Wat Bunschoten betreft: aan de ene kant is de provincie erg bezig om dat vogelweidegebied echt te kaderen en is men blij en trots omdat het daar goed gaat. Aan de andere kant wordt het meegenomen in een gebied voor een bedrijventerrein. Dat is de spagaat waar de provincie soms in zit, aan de ene kant wordt er gestimuleerd om iets te ontwikkelen en te stabiliseren en aan de andere kant wordt het op een andere manier bestemd. Daar heeft haar fractie moeite mee.

De heer Van Leeuwen laat weten dat zijn fractie het een goede zaak vindt dat tussentijdse knelpunten worden opgelost. Renswoude is daar een goed voorbeeld van.

Hij vraagt of de gedeputeerde een uitgebreid antwoord kan geven op de inbreng van de wethouder uit Wijk bij Duurstede.

De casus Dorresteyn had in deze ronde meegenomen moeten worden. Hij komt daar in PS op terug. De casus De Heerde in Polsbroek is vaker besproken. Ook dit knelpunt is niet terug te vinden. Hij hoort graag een toelichting van de gedeputeerde op de vraag waarom niet.

Het is bekend dat de SGP niet gelukkig is met de bepaling over de geitenhouderijen. Op pagina 15 staat in bepaling 1.5 het volgende: *'Artikel 1.15 moet uiterlijk op 1 januari 2021 zijn geïmplementeerd in een ruimtelijk besluit dat hiermee in overeenstemming is.'* Hij vraagt de gedeputeerde wat hiermee bedoeld wordt en of dit wel of niet gericht is aan de gemeenten.

De heer Schaddelee sluit zich aan bij de vraag over de bol bij Cothen.

De provincie is MER-plichtig en hij hoort graag uitgebreid waarom de provincie dit niet doet.

Hij sluit zich aan bij de vraag over De Kronkels in Bunschoten. Hij hoort graag of de gedeputeerde meer weet over de plannen die de Eemlandhoeve daar heeft, want die ligt pal naast het uitbreidingsgebied en heeft allerlei plannen om de ecologie in dat gebied juist te versterken.

Gedeputeerde Maasdam vervangt gedeputeerde van den Berg bij dit agendapunt.

De 2^e partiele herziening bevat veel verschillende onderwerpen. De onderwerpen zijn ook al verschillende keren de revue gepasseerd.

Een van de belangrijke discussiepunten heeft te maken met de MER-plichtigheid en daarmee ook de effecten als men naar de PAS kijkt. De MER-plicht komt er als er sprake is van een bestemmingsplan. Dan is er namelijk voldoende helderheid om een MER-afweging te kunnen maken. Het maken van een bestemmingsplan is aan de gemeente, maar de gedeputeerde zegt toe, gezien de sterk juridisch inhoudelijke discussie van zojuist en de inbreng, dat GS ervoor zorgen dat er voor de PS-vergadering van 10 december een kort memo komt waarin dit helder wordt geschetst.

Mevrouw Kotkamp vindt het doorschuiven naar de gemeente wat gemakkelijk klinken. De provincie is volgens haar net zo MER-plichtig als de gemeente. Zij vraagt wat de garantie is dat de gemeente dit daadwerkelijk doet als het bestemmingsplan er ligt wat dit mogelijk maakt.

Volgens mevrouw Koelewijn is dit een van de onderwerpen waarover nog niet gesproken is. Voor haar fractie is dit een nieuw aspect in de verkregen informatie.

Gedeputeerde Maasdam draagt er zorg voor dat de vraag van GroenLinks meegenomen wordt in de memo.

Op de vraag van het CDA of de provincie wel of niet tot een herijking van de convenanten van de bedrijventerreinen komt, zegt de gedeputeerde dat GS geantwoord hebben dat er maatwerk geleverd gaat worden en er in gesprek gegaan wordt met de verschillende gemeenten. Het totale plaatje is 20 hectare. Het CDA geeft aan dat in Bunschoten nog uitgeefbare grond is. In 2016 is besloten om de ruimtelijke locatie niet mee te nemen omdat er op dat moment nog voldoende ruimte was op andere bedrijventerreinen. GS constateerden dat dit niet langer het geval is. Ten aanzien van de weidevogels laat de gedeputeerde weten dat dit meegewogen is in de besluitvorming is 2016.

Mevrouw Kotkamp vraagt hoe het kan dat het besluit die kant op is gevallen. De provincie investeert het nodige geld in de bescherming van weidevogels. Het is aangegeven dat men het heel belangrijk vindt en vervolgens wordt aan eigen kapitaalvernietiging gedaan door dit toe te staan, nog los gezien van de ecologische schade. Zij vraagt om een uitleg.

Gedeputeerde Maasdam zegt te weten dat de overweging in 2016 is gemaakt. De achtergrond bij de overweging zal zij meenemen in een schriftelijke beantwoording.

Mevrouw Koelewijn begrijpt dat het kennelijk eerder niet meegespeeld heeft en nu dus wel. Zij sluit zich aan bij de vraag van Groen Links hoe het mogelijk is dat dit nu voor ligt.

Gedeputeerde Maasdam herhaalt de toezegging dat dit punt wordt meegenomen in de beantwoording.

Er is gevraagd naar de bereikbaarheid, de mobiliteitstoets en de kosten die daaraan verbonden zijn. Ook de mobiliteitstoets komt bij het bestemmingsplan. Dit is wel meegenomen in de overwegingen van de locaties. Als er maatregelen nodig zijn, geldt de spelregel dat de veroorzaker betaalt. De vraag over de planMER heeft zij beantwoord.

In reactie op de vraag van GroenLinks wijst de gedeputeerde erop dat over het Binnenveld in een eerder stadium in de commissie al het nodige met elkaar is gedeeld naar aanleiding van een memo. Bij de Molenpolder is ervoor gekozen om niet te compenseren, omdat er een fout gemaakt is en een correctie is toegepast. Het NNN liep door de tuinen heen. Dat is gecorrigeerd.

Onder andere de VVD vroeg naar Wijk bij Duurstede. De uitbreiding is nog niet aan de orde, het betreft het Stefanusterrein. De wethouder gaf ook aan dat gemeente en provincie op een goede manier samenwerken. Er is bestuurlijk overleg geweest en gedeputeerde Van den Berg constateerde toen dat er nog geen plan ligt. Dat is wel nodig. Dit is met de Staten gedeeld in een brief gedateerd op 22 mei. Toen is ook aangegeven dat Cothen wel is genoemd, maar dat er geen concrete plannen liggen. Die concrete plannen liggen er nu wel, maar die zijn pas bij het indienen van de zienswijze ambtelijk met de provincie gedeeld. De plannen leiden tot vragen bij de provincie. Zo vroeg de wethouder zojuist om 2,6 hectare en in een eerder stadium is gevraagd om 3,6 hectare. Zij concludeert dat er nog geen eenduidigheid is over de omvang van het gewenste bedrijventerrein. Het plan moet verder uitgewerkt worden. In het Statenvoorstel wordt ook aangegeven dat, als het huiswerk gedaan is en het een en ander ruimtelijk goed kan worden ingepast, de provincie dit meeneemt in de Omgevingsvisie waar GS in 2019 mee aan de gang gaan.

De heer Schaddelee constateert dat dit een en ander behoorlijk vertraagt en vraagt of er mogelijkheden zijn om dit te versnellen. De commissie heeft zojuist gehoord dat er uitgebreide en uitgewerkte plannen liggen. De gedeputeerde gaf dit ook aan.

Gedeputeerde Maasdam zegt toe dat de vraag of er mogelijkheden zijn om dit te versnellen schriftelijk wordt beantwoord. Zij hoort hierin de vraag van de ChristenUnie om dit alsnog mee te nemen.

Mevrouw Koelewijn herinnert zich het gesprek over de woningbouw en over de opgave die er ligt in Wijk bij Duurstede. Volgens haar is toen over dit gebied gesproken en over de waarden daarin qua woningen, zeker voor de komende jaren. Zij zou daar graag een verbinding mee willen zien. Gedeputeerde Maasdam heeft de oproep gehoord ten aanzien van mijnheer Wesseling. Zij heeft zojuist toegezegd dat GS met hem in gesprek gaan, de gesprekken lopen ook momenteel. De SGP heeft haar verbazing uitgesproken over onderwerpen die niet in de herziening zijn beland. De fractie komt daarop terug in PS.

Voor De Heerde komt een kernrandzonevisie omdat er nog geen helderheid is over de locatie.

De voorzitter rond de bespreking van dit punt af en constateert dat de commissie adviseert om over dit agendapunt een normaal debat in PS te voeren.

Met het oog op het late tijdstip wijst de voorzitter erop dat op verzoek van de PvdA en de PvdD een onderwerp is opgewaardeerd, de ingekomen brief betreffende het PCL-jaarverslag. De bedoeling was om in de commissie en met de PCL te spreken over de impact van de PCL.

De heer Van Muilekom laat weten dat het bespreken van agendapunt 3.2 PAS deze middag geen urgentie heeft voor zijn fractie. Het was zijn bedoeling om eens goed te spreken over de PCL. Leden van PCL wachten in de zaal op bespreking. Maar zelf wordt hij elders verwacht.

De voorzitter herinnert zich dat eerder een onderwerp betreffende de PCL doorgeschoven is. Het onderwerp wordt echter geen recht gedaan als dit in een beperkt gezelschap wordt besproken. Mevrouw Kotkamp vraagt of het PCL-jaarverslag in een informatiebijeenkomst besproken kan worden. Daar geeft zij de voorkeur aan boven het kort bespreken in deze of de volgende commissievergadering.

De voorzitter wijst erop dat er een bijeenkomst staat gepland op 14 januari. Wellicht kan dit gecombineerd worden.

De heer Germs sluit zich hierbij aan. Dan wordt het werk van de PCL recht gedaan.

De heer Van Muilekom geeft aan dat hij de bijeenkomst op een ochtend niet bij kan wonen.

De voorzitter concludeert dat dit agendapunt wordt doorgeschoven naar een moment waarop het meer recht wordt gedaan, waarschijnlijk gebeurt dit in combinatie met de bespreking van het programma voor 2019.

Mevrouw Kolthof wijst erop dat het Wolvenplan nog niet is vastgesteld door het IPO. Wellicht kan dit agendapunt ook worden doorgeschoven naar een later tijdstip.

De voorzitter vraagt of de fractie van D66, die om opwaardering van dit punt heeft gevraagd, hiermee akkoord gaat.

De heer Kraaijeveld gaat hiermee akkoord.

De voorzitter concludeert dat agendapunt 3.3 *Memo, plan en ingekomen brief inzake interprovinciaal Wolvenplan* wordt doorgeschoven naar een later tijdstip.

De voorzitter vraagt of de fracties van PvdD en PvdA, die om opwaardering van agendapunt 3.2 PAS hebben gevraagd, akkoord gaan met uitstel van de bespreking.

Mevrouw Keller had een aantal vragen naar aanleiding van de memo van de gedeputeerde. Het waren geen technische vragen, maar zij is bereid om ze schriftelijk in te dienen.

Mevrouw Koelewijn vraagt of ook de andere fracties eventuele vragen schriftelijk mogen stellen.

De voorzitter bevestigt dit en stelt voor om de vragen bij agendapunt 3.2 PAS schriftelijk te stellen en ze schriftelijk te beantwoorden. Het onderwerp zal terugkomen in de commissie.

Gedeputeerde Maasdam zou graag de inbreng van de Staten meenemen in de discussie. Dit blijkt nog mogelijk als het onderwerp op 4 februari in de commissie RGW wordt geagendeerd.

Mevrouw Poppe doet de suggestie om het onderwerp vroeg in de vergadering te agenderen.

De voorzitter zegt toe dat er bij de agenda-indeling rekening gehouden wordt met het vooraan agenderen van de doorgeschoven onderwerpen.

Mevrouw Kotkamp vraagt of het verstandig is om een extra (lange) vergadering van de commissie RGW te plannen. Er zijn veel agendapunten, waaronder een paar grote onderwerpen.

De voorzitter geeft aan dat de RGW-vergadering van 4 februari wellicht eerder zal beginnen. Er zal ook meer aan verwachtingenmanagement gedaan moeten worden dan deze middag is gebeurd. Men had kunnen verwachten dat de vergadering zou uitlopen gezien het grote aantal sprekers.

De voorzitter concludeert dat twee agendapunten zijn doorgeschoven, agendapunt 3.5 *PCL Jaarverslag* naar een aparte informatiebijeenkomst en agendapunt 3.3 *Wolvenplan* naar de eerstvolgende commissievergadering. Over agendapunt 3.2 *PAS* wordt schriftelijk antwoord gegeven en dit punt komt te zijner tijd weer op de agenda.

4. TER INFORMATIE

4.1 [SB Reactie PCL advies leegstand](#)

4.2 [Memo](#) en vervolg memo svz intentieovereenkomst – alternatieve locatie agrarisch bouwperceel in Soest

4.3 [SB Toepassing artikel 9f Elektriciteitswet inzake Windpark Goyerbrug](#)

4.4 [Uitgaande brief GS reactie advies ARK Ringpark](#)

4.5 [SB Benoeming Aardkundig monument Westbroekse Zodden](#)

4.6 [Memo GS inz. Statiegeldrekening motie 67](#)

4.7 [Memo GS inzake resultaten onderzoek gezondheid Geitenhouderij](#)

4.8 [Memo Marinierskazerne Doorn](#)

4.9 [Memo GS inz. citizen science](#)

5.0 SLUITING

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter de vergadering onder dankzegging voor ieders komst en inbreng.